

NP KRKA-UPRAVLJANJE PONUDOM I REAKCIJA POTRAŽNJE

Validžić, Ante

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:455597>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE
Specijalistički diplomski stručni studij Trgovinsko poslovanje

ANTE VALIDŽIĆ

DIPLOMSKI RAD

**NP KRKA – UPRAVLJANJE PONUDOM I REAKCIJA
POTRAŽNJE**

Split, siječanj 2020.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE
Specijalistički diplomski stručni studij Trgovinsko poslovanje

D I P L O M S K I R A D

Kandidat: Ante Validžić

Naslov rada: NP Krka – upravljanje ponudom i reakcija potražnje

Mentor: Dr.sc. Goran Ćorluka

Split, siječanj 2020.

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. TURIZAM U RH	5
2.1. Definicija turizma.....	5
2.2. Razvoj turizma u svijetu.....	9
2.3. Statistički podaci o turističkoj djelatnosti u svijetu.....	10
2.4. Razvoj turizma u RH.....	12
2.5. Statistički podaci za sektor turizma u RH	14
3. RURALNI TURIZAM U RH	17
3.1. Definicija ruralnog turizma	17
3.2. Razvoj ruralnog turizma u svijetu	19
3.3. Ruralni turizam u RH	21
4. NP KRKA	25
4.1. Oblici zaštite prirode u RH.....	25
4.1.1. Općenito o oblicima zaštite prirode u RH.....	25
4.1.2. Nacionalni parkovi	27
4.2. NP Krka.....	28
4.2.1. Opći podaci o NP Krka	28
4.2.2. Najznačajnije znamenitosti NP Krka	31
4.2.2.1. Skradinski buk.....	31
4.2.2.2. Visovac.....	32
4.2.2.3. Roški slap	33
4.2.2.4. Manastir Krka.....	34
5. NP KRKA – UPRAVLJANJE PONUDOM I REAKCIJA POTRAŽNJE.....	35
5.1. Analiza ponude NP Krka.....	35

5.2. Rezultati ankete provedene u NP Krka	37
5.3. Reakcija potražnje na proizvode i usluge NP Krka – statistički pokazatelji.....	43
5.3.1. Posjećenost NP Krka.....	43
5.3.2. Prihodi NP Krka	44
6. ZAKLJUČAK	47
LITERATURA.....	49
POPIS SLIKA:	52
POPIS TABLICA:.....	52
POPIS GRAFIKONA:	52

SAŽETAK

NP „Krka“ – upravljanje ponudom i reakcija potražnje

Ruralni turizam je jedna od vrsta turizma koja se razvija od antike ali nije toliko popularna kao druge vrste turizma zbog odsustva stvaranja dodane vrijednosti te zapošljavanja na ruralnim područjima. Posljednjih godina sve više dolazi do mijenjanja preferencija turista, ali se uviđaju mogućnosti diferencijacije i personalizacije ruralnog turizma što doprinosi njegovom razvoju. Ruralni turizam na području RH je posljednjih godina prepoznat kao jedna od mogućnosti razvoja ruralnih područja, a posebice se razvija na područjima kao što su Nacionalni parkovi, jedan od kojih je i NP Krka. Problem rada se može definirati kao nepoznavanje potencijala za dodatni razvoj turizma u NP Krka te reakcije posjetitelja na dodatne sadržaje, ali i nepoznavanje potencijala za privlačenje novih posjetitelja. Cilj rada je analiza ponude i potražnje u NP Krka s cijem utvrđivanja dodatnih mogućnosti za razvoj turizma u NP Krka.

U teorijskom dijelu rada definira se pojam turizma, prikazuje se povijesni razvoj te stanje u turizmu na globalnoj razini i u Hrvatskoj. Ruralni turizam je jedna od vrsta turizma koja ima veliku perspektivu razvoja u budućnosti te se isti definira u teorijskom dijelu rada. U empirijskom dijelu rada prikazuju se temeljni podaci o NP Krka te su prikazani podaci ankete provedene u NP Krka, uz statističke podatke o dolascima turista i prikaz prihoda. Može se zaključiti da rukovodstvo NP Krka ulaže značajne napore u poboljšanje ponude, rezultat čega je povećanje broja turista i prihoda, ali se svakako uzima u obzir negativan utjecaj prekomjernog broja turista te su poduzete određene mjere kako bi se dolazak turista rasporedio kroz cijelu godinu.

Ključne riječi: Ruralni turizam, zaštićena područja u RH, NP Krka

SUMMARY

NP " Krka " - supply management and demand response

Rural tourism is a type of tourism that has evolved since ancient times but it's not so popular as other tourism types because of the lack of creation added value and employment in rural areas. In recent years, tourists' preferences are changing and the possibilities of differentiation and personalization of rural tourism are being recognized, which contributes to its development. Rural tourism in the territory of the Republic of Croatia has been recognized in recent years as one of the possibilities for the development of rural areas, and is especially developing in areas such as national parks, one of which is the Krka National Park. The problem of work can be defined as the lack of knowledge about the potential for additional tourism development in the Krka National Park and the reactions of visitors to additional facilities, but also the lack of knowledge about the potential for attracting new visitors. The aim of the paper is to analyze supply and demand in the Krka National Park with the aim of identifying additional opportunities for tourism development in the Krka National Park.

The theoretical part defines the concept of tourism, shows the historical development and the situation in tourism at the global level and in Croatia. Rural tourism is one of the types of tourism that has a great possibility of development in the future and is defined in the theoretical part of the paper. The empirical part of the paper presents basic data on the Krka National Park and presents survey data conducted in the Krka National Park, with statistics on tourist arrivals and income. It can be concluded that the management of the Krka National Park is making significant efforts to improve its supply, resulting in an increase in the number of tourists and revenues, but certainly the negative impact of the excessive number of tourists is taken into account and certain measures are taken to distribute the arrival of tourists throughout the year.

Keywords: Rural tourism, protected areas in the Republic of Croatia, Krka National Park

1. UVOD

Tijekom posljednjih godina vidljiv je rast značaja sektora turizma za razvoj gospodarstva RH. Turizam je vrlo širok pojam koji obuhvaća više vrlo različitih vrsta turizma od kojih je jedna vrsta i ruralni turizam na kojem je fokus u ovom radu. Ruralni turizam je slabije razvijen od preostalih vrsta turizma, ali je svakako jedan oblik turizma koji ima ogroman potencijal za razvoj u budućnosti te je oblik turizma koji može doprinijeti značajnom razvoju gospodarstva kroz razvoj malih gospodarskih subjekata, ponajprije Obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ova) koji su najčešće nositelji razvoja ovakvog oblika turizma.

Kao idealna podloga za razvoj ruralnog turizma pojavljuju se različiti oblici zaštite prirodnog okoliša u RH. Jedan od oblika zaštite prirode su Nacionalni parkovi koji su jedan od najstrožih oblika zaštite prirode. Jedan od Nacionalnih parkova u kojima se razvija turizam (s naglaskom na ruralni turizam) je i NP Krka koji se nalazi na području Šibensko – Kninske županije. Problem rada se može definirati kao nepoznavanje potencijala za dodatni razvoj turizma u NP Krka te reakcije posjetitelja na dodatne sadržaje, ali i nepoznavanje potencijala za privlačenje novih posjetitelja.

Cilj rada je analiza ponude i potražnje u NP Krka s cijem utvrđivanja dodatnih mogućnosti za razvoj turizma u NP Krka. Ciljevi rada su i teorijsko definiranje turizma s posebnim naglaskom na statistička kretanja posljednjih godina u ovom sektoru na području RH, također, jedan od ciljeva rada je i definiranje ruralnog turizma kao oblika turizma koji je značajan za razvoj turizma u NP Krka. Također, teorijski će se definirati oblici zaštite okoliša u RH s naglaskom na Nacionalne parkove.

U radu su korištene sljedeće metode znanstvenih istraživanja:

- Metoda deskripcije;
- Metoda kompilacije;
- Induktivna i deduktivna metoda;
- Metoda studije slučaja;
- Metode analize i sinteze;
- Komparativna metoda te
- Statističke metode.

Na samom početku rada dani su sažetak te sažetak na engleskom jeziku uz tri ključne riječi. Sami rad je podijeljen na 6 cjelina. U prvoj, odnosno uvodnoj cjelini definira se problem rada, ciljevi rada, metode korištene za pisanje rada te je ukratko objašnjen sadržaj rada. U drugom dijelu rada definira se pojam turizma te se ukratko daje pregled razvoja turizma u globalnim razmjerima te na području RH. Poseban naglasak se stavlja na statističke podatke o kretanjima u sektoru turizma na području RH u prethodnim godinama.

U trećem dijelu rada definira se pojam ruralnog turizma. Kao i u drugom poglavlju, daje se povijesni pregled razvoja ruralnog turizma u svijetu te na području RH uz analizu mogućnosti za dodatni razvoj ovog oblika turizma na području RH. Četvrti dio rada započinje s definiranjem zaštićenih oblika prirode u RH s posebnim naglaskom na Nacionalne parkove kao jednim od najstrože definiranih oblika zaštite prirode nakon čega slijedi iznošenje podataka o NP Krka kao Nacionalnom parku koji se proučava u ovom radu.

U petom dijelu rada se analizira ponuda te reakcija potražnje, odnosno reakcije posjetitelja NP Krka na trenutačnu ponudu u NP Krka, pritom se prvi dio ovog poglavlja odnosi na rezultate ankete koja je provedena na posjetiteljima NP Krka koja se pritom i analizira (zbog opsežnosti ankete, prikazani su samo odgovori na pitanja koja autor rada smatra najznačajnijima za pisanje ovog rada), dok se u drugom dijelu petog poglavlja daju statistički podaci o posjećenosti NP Krka tijekom posljednjih godina te podaci o prihodima. Kada se usporede podaci dobiveni na temelju provedene ankete te statistički podaci, moguće je izvesti određene zaključke koji su prikazani na kraju petog dijela rada. Šesti dio rada je zaključak u kojem se sažeto iznose zaključci rada. Nakon zaključka slijede popis literature korištene u radu popis slika, grafikona te tablica.

2. TURIZAM U RH

U ovom dijelu rada definira se pojam turizma, prikazuje se razvoj turizma na globalnoj razini i na području RH te se prikazuju statistički podaci vezani za turističku djelatnost na globalnoj razini te u RH.

2.1. Definicija turizma

Riječi „turist“ i „turizam“ pojavljuju se u 19. stoljeću u Engleskoj kao posljedica prelaska njihovih državljana preko područja Francuske te svakako i odlaska na odmore u Francusku. U općenitom smislu, turist se može definirati kao osoba koja putuje zbog zabave, zadovoljstva ili odmora te se sukladno tome turizam može definirati kao putovanje s ciljem zabave, zadovoljstva ili odmora.¹

Turizam se definira kao „ukupnost odnosa i pojava koji proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta, ako je takvo putovanje poduzeto radi odmora i uživanja te se njime ne zasniva stalno prebivalište i ne poduzima se neka gospodarska djelatnost; gospodarska djelatnost koja obuhvaća turistička kretanja i sve odnose koji proizlaze iz takvih kretanja.“² Prema prvim definicijama na početku 20. stoljeća, turizam se definira kao jedna od pojava modernog doba koja nastaje kao posljedica potrebe za odmorom te promjenom klime. Prema definiciji Svjetske turističke organizacije (UNWTO), turizam uključuje sve aktivnosti koje proizlaze iz putovanja i boravka pojedinca van mjesta prebivališta ili boravišta u trajanju dužem od jednog dana te kraćem od godine dana.³

„Osnovna jedinica za proučavanje turizma jest turist, odnosno svaka osoba (putnik) koja na putovanju izvan svojega mjesta stalnoga boravka (domicila) provede najmanje 24 sata (ali ne dulje od jedne godine), a putovanje (koje ima obilježja privremenoga boravka i na koje je krenuo dragovoljno) poduzima radi odmora, razonode, rekreacije i relaksacije, obiteljskih, zdravstvenih, poslovnih, profesionalno-stručnih i sličnih razloga.“⁴ Vidljivo je da se iz ove

¹ Svetlančić, R. (1995.): Marketing aspekti turističkog gospodarstva, magistarski rad, Opatija, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet u Opatiji, str. 5-12

² Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

definicije može diferencirati tko su turisti, a tko ne. Pritom je jedan od temelja za definiciju turista da ta osoba tijekom privremenog boravka na određenom mjestu ne ostvaruje prihode. Za primjer se mogu uzeti hrvatski državljani koji idu na rad u strane zemlje, prema definiciji turista su oni turisti, ali zbog ostvarivanja prihoda u mjestu boravka, ne smatraju se turistima.

Da bi se definirale vrste turizma, postoje brojni kriteriji od kojih su najznačajniji sljedeći:⁵

- Duljina boravka;
- Stupanj mobilnosti turista;
- Podrijetlo turista;
- Način organizacije putovanja;
- Dob turista te
- Obilježja turističkog prostora.

Prema duljini boravka, turizam može biti boravišni turizam koji je baziran na većem broju noćenja i koji je zapravo povoljniji za turističku destinaciju zbog manjih troškova te svakako manjeg onečišćenja (prvenstveno zbog manje potrebe za transportom turista) te turizam kraćih boravaka koji se odnosi na boravku turista do 3 noćenja te je ova vrsta turizma manje poželjna zbog većih troškova i većeg onečišćenja u odnosu na boravišni turizam. Prema stupnju mobilnosti turista postoji stacionarni turizam (ne postoji potreba za prijevozom turista) te mobilni turizam (kod ove vrste turizma turisti su vezani za prijevozno sredstvo te ista kao posljedicu ima povećanje onečišćenja okoliša).⁶

Prema podrijetlu turista turizam se dijeli na strani i domicilni turizam. Prema načinu organizacije putovanja postoje individualni te organizirani turizam. Prema dobi turista moguće su različite klasifikacije turizma, ali je najčešća podjela na dječji, omladinski, obiteljski i umirovljenički turizam. Finalno, prema obilježjima turističkog prostora, moguće su sljedeće vrste turizma: primorski, jezerski, termalno-kupališni, planinski, gradski i seoski.⁷ Prema ovim podjelama, vidljivo je da je turizam vrlo kompleksna djelatnost te da je potrebno oblikovati turističku ponudu s ciljem privlačenja točno određenih vrsta turista za koje se procijeni da su najbolji izbor za određenu destinaciju. Odnosno, nužan je razvoj što većeg broja vrsta turizma s ciljem dugoročno održivog razvoja turizma na određenom području. Također, vidljivo je da

⁵ Ekonomska škola Imotski (2019.): Vrste turizma, Imotski, Ekonomska škola Imotski, slajd 3.

⁶ Ibidem. slajdovi 4-5

⁷ Ibidem. slajdovi 6-9

su određene vrste turizma poželjnije u odnosu na druge zbog smanjenih troškova te onečišćenja okoliša, ali se svakako ne smiju zanemariti manje poželjne vrste turizma koje nastaju kao posljedice globalnih trendova u turizmu (prvenstveno trendovi manjeg broja noćenja te mobilni turizam).

Povezano s prethodnim podjelama, ali i samim razvojem turizma kao gospodarske djelatnosti od početnih vrsta turizma razvile su se brojne vrste turizma kao što su:⁸

- Kulturni turizam;
- Ekoturizam;
- Ruralni turizam;
- Pustolovni turizam;
- Zdravstveni turizam s podvrstama wellness i medicinski turizam;
- Poslovni turizam;
- Gastronomski turizam;
- Obalni, pomorski i turizam na unutarnjim vodama;
- Gradski turizam;
- Planinski turizam;
- Turizam obrazovanja te
- Sportski turizam.

Još jedna od mogućih podjela je na podjela na masovni i održivi turizam. Prethodno nabrojane vrste turizma se neće detaljnije definirati, budući da sami naziv vrste turizma definira o kakvoj je vrsti turizma riječ te će se samo ruralni turizam kao vrsta turizma koja je najznačajnija za ovaj rad detaljnije definirati u nastavku rada. Iz nabrojanih vrsta turizma vidljivo je da su mogućnosti razvoja turizma gotovo pa beskonačne. Također, može se uočiti da je za razvoj turizma od ključnog značaja razvoj i drugih djelatnosti kao što su poljoprivreda, medicina i sl. iz čega je vrlo jednostavno zaključiti da turizam kao djelatnost nije dugoročno održiva bez podrške u vidu drugih djelatnosti.

Turizam je vrlo značajan za gospodarstvo svake zemlje te se pritom mogu definirati makroekonomski te mikroekonomski aspekti utjecaja turizma na gospodarstvo. U

⁸ Belošević, B. i sur. (2018.): Konkurentnost turističke destinacije i vrste turizma: Prijedlog prijevoda UNWTO-vih definicija, Zagreb, UNWTO, Ministarstvo turizma i Institut za turizam, str 3.

makroekonomskom smislu turizam utječe na cjelokupno gospodarstvo, dok u mikroekonomskom smislu turizam utječe na svaki gospodarski subjekt ili pojedinca koji ostvaruje prihode od pružanja usluga u turizmu. S ekonomskog aspekta, turist se smatra potrošačem te se turizam smatra djelatnošću koja nastaje s ciljem zadovoljavanja specifičnih potreba pojedinaca. Povezano s potrošnim aspektom turizma, na odabir destinacije turista mogu utjecati čimbenici kao što su cijena turističkih i drugih dobara, dohodak turista te drugi čimbenici (kvaliteta turističke destinacije, moda i ukus, promidžba, populacija, cijene drugih dobara i sl.). Pritom se ostali čimbenici sve više ističu prilikom odabira destinacije, dok su cijena turističkih i drugih dobara te dohodak turista sve manje bitan čimbenik prilikom odabira destinacije.⁹ Vidljivo je da je turizam kao i svaka druga djelatnost u kojoj vlada odnos ponude i potražnje te da na potražnju za turističkim proizvodima vrlo često utječu same želje i preferencije turista, ali i globalni trendovi, a u posljednje vrijeme i vrlo često ratovi te druga politička zbivanja.

Značaj turizma kao djelatnosti ističe se ponajprije zbog multiplikativnog djelovanja na gospodarstvo te na BDP, ali i kroz povećano zapošljavanje čime se doprinosi ostanku stanovništva na određenim područjima te se smanjuje potreba za socijalnim davanjima od strane države (uz brojne druge prednosti koje proizlaze iz povećanog zapošljavanja u turizmu).

Turizam kao djelatnost uz ekonomsku funkciju ima i svoju neekonomsku, odnosno društvenu funkciju. Ekonomska funkcija turizma je usmjerena prvenstveno na BDP, odnosno na rast svake pojedine komponente BDP-a turističkih zemalja. Turizam doprinosi razvoju BDP-a kroz rast osobne potrošnje, odnosno turističke potrošnje, rast izvoza kroz izvoz roba i usluga te rast investicija, ali ujedno doprinosi i poboljšanju devizne bilance, prepoznavanju dodatnih turističkih potencijala te ujedno i dodatnom razvoju turističke ponude, povećanju zaposlenosti, ali i što je od ključnog značaja za RH, kroz turizam se može doprinijeti razvoju nerazvijenih područja kao što su brdsko planinska područja, područja od posebne državne skrbi i sl. Društvena funkcija turizma pridonosi rastu zadovoljstva građana kroz obogaćivanje svakog pojedinca koji putuje, odnosno turista novim spoznajama, doživljajima i aktivnostima te pritom

⁹ Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu (2019.): *Ekonomika turizma*, <https://fmtu.lumens5plus.com/sites/fmtu.lumens5plus.com/files/94-12ffd6e08429a8007508eb65b4ab87a5.pdf> (12.12.2019.)

društvena funkcija može biti s izravnim djelovanjem (zdravstveni, rekreacijski i kulturni efekti) te s neizravnim djelovanjem (socijalno, obrazovni i politički efekti).¹⁰

2.2. Razvoj turizma u svijetu

Iako su počeci razvoja turizma vidljivi već u antičko doba (s naglaskom na razdoblje od V do XIV stoljeća), turizam u svojim počecima se prvenstveno oslanjao na organizirana hodočašća ili posjete proročistima (Grčka), sportskim igrama kao što su bile viteške igre, istraživačka putovanja ili kasnije edukativna putovanja na koja su odlazili imućniji pojedinci (ponajprije mladi plemići). Turizam kao gospodarska djelatnost kakva je danas se prvenstveno definira nakon industrijske revolucije koja je doprinijela razvoju turizma u cijelosti. Industrijska revolucija je uvelike doprinijela razvoju gradova te poboljšanju prometne povezanosti čime su ostvareni preduvjeti za razvoj turizma kao gospodarske djelatnosti.¹¹

Kao preduvjeti za razvoj turizma kao gospodarske djelatnosti se svakako mogu definirati prometna povezanost, odnosno mogućnost povećane mobilnosti građana, a i s razvojem gradova dolazi do povećanog broja imućnijih pojedinaca koji žele svoj dohodak potrošiti na odmor, zabavu ili slične aktivnosti. Turizam je kroz svoj razvoj prošao kroz tri faze, prva faza je trajala od 1850. do 1914. godine te se definira kao početna faza razvoja turizma (u ovoj fazi je riječ o relativno slaboj prometnoj povezanosti što otežava dodatni razvoj turizma), druga faza se naziva i razvojnog fazom te je trajala od 1914. do 1945. godine te ovu fazu obilježavaju Svjetski ratovi, ali i velika gospodarska kriza što je otežalo razvoj turizma u tom razdoblju, iako je došlo do poboljšanja prometne povezanosti. Finalno, treća faza koja traje od 1945. godine naziva se fazom masovnog turizma.¹² U ovoj fazi turist može biti gotovo svatko (za razliku od početne faze kada su si samo rijetki pojedinci mogli priuštiti putovanja), ali iako dolazi do povećanog broja turista te s time i do povećanja prihoda od turističke djelatnosti, zabrinjavajući su i negativni efekti koje masovni turizam ima na okoliš (onečišćenje zraka koje nastaje kao posljedica povećanog prometa, betonizacija obale i brojni drugi negativni efekti).

¹⁰ Leksikografski zavod Miroslav Krlež (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

Iako je razvoj turizma krenuo iz Europe, postavlja se pitanje jesu li i dalje europske zemlje među najposjećenijima na svijetu. Prema podacima iz 2019. godine, najposjećenijih 10 zemalja svijeta su:¹³

1. Francuska – 86,9 milijuna turista;
2. Španjolska – 81,8 milijuna turista;
3. SAD – 76,9 milijuna turista;
4. Kina – 60,7 milijuna turista;
5. Italija – 58,3 milijuna turista;
6. Meksiko – 39,3 milijuna turista;
7. Velika Britanija – 37,7 milijuna turista;
8. Turska – 37,6 milijuna turista;
9. Njemačka – 37,5 milijuna turista te
10. Tajland – 35,4 milijuna turista godišnje.

Iz prethodne liste vidljivo je da su europske zemlje i dalje vodeće turističke zemlje u svijetu. Također je vidljivo da svaka od nabrojanih zemalja svoj turistički uspjeh temelji na određenoj komparativnoj prednosti. Uzme li se za primjer Francuska kao vodeća turistička zemlja na svijetu, razlog uspjeha se može pronaći u diverzifikaciji turističke ponude (odnosno razvijeni brojni tipovi turizma kao što je kulturni, skijališni pa čak i masovni turizam na Azurnoj obali i sl.). Pojedine od ovih zemalja svoj uspjeh temelje na kulturnom turizmu, neke od njih su tradicionalno turističke zemlje, ali je svakako uočljiv turistički uspjeh novih destinacija kao što je Tajland.

2.3. Statistički podaci o turističkoj djelatnosti u svijetu

U ovom dijelu rada prikazati će se pojedini statistički podaci o turizmu u svijetu tijekom prethodnih godina.

¹³ Bigseventravel (2019.): The Top 10 Most Visited Countries In The World 2019., <https://bigseventravel.com/2019/01/most-visited-countries-2019/> (15.12.2019.)

Slika 1: Broj dolazaka turista te ukupno ostvareni prihodi prema kontinentima

Izvor: UNWTO (2019.): International Tourism Highlights, 2019 Edition, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (15.12.2019.)

Sa slike 1 vidljivo je da Europa kao kontinent ostvaruje najveći broj dolazaka te također ima i najveće prihode od turističke djelatnosti dok najmanji broj dolazaka ima Srednji istok ali ne i najmanje ostvarene prihode od turističke djelatnosti koje ima Afrika. Sa slike je vidljivo da iako Europa ima najveće ostvarene prihode, Sjeverna i Južna amerika imaju veće ostvarene prihode po pojedinom turistu.

Kada je riječ o rastu broja dolazaka (podaci za 2018. godinu), vidljivo je da Azija skupa s pacifičkim zemljama te Afrika bilježe najveći rast (7%), ali iako rast broja dolazaka u Aziji i pacifičkim zemljama prati i rast prihoda od 7%, situacija u Africi je zabrinjavajuća, budući da je došlo do rasta prihoda od samo 2%.¹⁴

Kada je riječ o razlozima zbog kojih pojedinci putuju (podaci za 2018. godinu), 56% pojedinaca putuje da bi se odmorili i zabavili, 27% iz religijskih, zdravstvenih i sličnih razloga, 13% zbog poslovnih razloga te 4% zbog nespecificiranih razloga. 58% turista je na svoje odredište putovalo zrakoplovom, 37% cestovnim prijevozom, 2% vlakom te 4% vodenim putem.¹⁵

¹⁴ UNWTO (2019.): International Tourism Highlights, 2019 Edition, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (15.12.2019.)

¹⁵ Ibidem.

Koliki je značaj turizma na globalnoj razini pokazuju i podaci da je turizam treća djelatnost po ostvarenim prihodima iza kemijske industrije (1.993 milijarde \$) te industrije proizvodnje naftnih derivata (1.960 milijardi \$) sa ostvarenih 1.586 milijardi dolara u 2018. godini. Trend rasta prihoda vidljiv je i kroz rast prihoda od izvoza te je na svjetskoj razini od 2012. godine zabilježen brži rast prihoda od izvoza turističkih proizvoda u odnosu na rast prihoda od izvoza dobara.¹⁶

2.4. Razvoj turizma u RH

Kao i na globalnoj razini, počeci razvoja turizma u RH povezani su s putovanjima hodočasnika, ponajprije u Svetu zemlju te uz razvoj liječilišnog turizma u kontinentalnom dijelu zemlje. U ovoj početnoj fazi razvoja turizma koja je trajala do polovice 19. stoljeća se kao hodočasnička postaja na putu u svetu zemlju razvija Zadar, dok se liječilišni turizam razvija otvaranjem toplica kao što su Daruvarske, Stubičke i Varaždinske.¹⁷ Koliko je zapravo star hrvatski turizam pokazuju podaci da su već stari Rimljani koristili toplice na sjeveru Hrvatske u svrhe liječenja.¹⁸

Druga faza razvoja turizma u RH je trajala od druge polovice 19. stoljeća pa do I svjetskog rata. Kao i na globalnoj razini, ovu fazu razvoja turizma u RH obilježava poboljšanje prometne povezanosti te razvoj gradova. Dolazi do izgradnje prometnica te željeznice čime se uvelike poboljšava mobilnost stanovništva na ovom području te se ostvaruju preduvjeti za razvoj turizma. U ovoj fazi razvoja turizma grade se prvi hoteli (u Opatiji, Zagrebu, Samoboru, Zadru, Dubrovniku itd.), čime se stvaraju smještajni kapaciteti te se podiže kvaliteta turističkih proizvoda i usluga.¹⁹

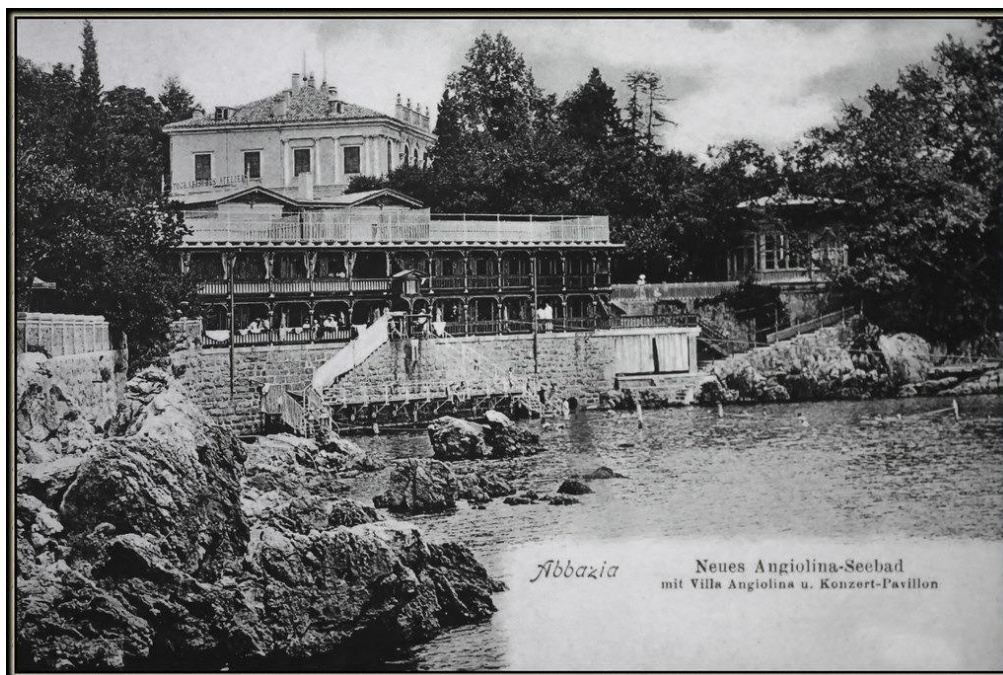
¹⁶ UNWTO (2019.): International Tourism Highlights, 2019 Edition, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (15.12.2019.)

¹⁷ Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)

¹⁸ Dobrota, A. (2019.): Kratka povijest turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/povijest-turizma-hrvatska> (17.12.2019.)

¹⁹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)

Slika 2: Villa Angiolina – prvi hrvatski hotel

Izvor: Dobrota, A. (2019.): Kratka povijest turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/povijest-turizma-hrvatska> (17.12.2019.)

Na slici 2 prikazana je Villa Angiolina koja se smatra prvim hrvatskim hotelom, izgrađena je 1844. godine u Opatiji, a u njoj je danas smješten hrvatski muzej turizma.

U trećoj fazi razvoja turizma koja je trajala između dvaju Svjetskih ratova, iako je na svjetskoj razini došlo do financijske krize, a time je i onemogućen rapidan razvoj turizma, na području RH dolazi do značajnog razvoja turizma te je oko 1930. godine zabilježeno prosječno milijun dolazaka turista godišnje (za razliku od situacije danas, većinom domaćih turista, a manjim dijelom turista iz Njemačke, Austrije i Čehoslovačke). U ovom razdoblju se uviđaju potencijali razvoja turizma kao djelatnosti te se ulaže u razvoj iste kroz otvaranje dodatnih sadržaja kao što su mjenjačnice, tiskanje turističkih revija, uspostavljanje dodatnih zrakoplovnih linija i sl. Ali, također se uviđaju mogućnosti ostvarivanja prihoda od turizma kroz uvođenje boravišnih pristojbi.²⁰

U četvrtoj fazi razvoja turizma koja traje od II Svjetskog rata pa sve do danas dolazi do rapidnog razvoja turizma na području RH. Obnavlja se infrastruktura koja je prvotno uništena ratnim

²⁰ Leksikografski zavod Miroslav Krlež (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)

razaranjima tijekom II Svjetskog rata, proglašavaju se različiti oblici zaštite prirode kao što su Nacionalni parkovi i parkovi prirode, utemeljuju se različita kulturna zbivanja te brojne druge manifestacije koje su od izuzetnog značaja za poboljšanje turističke ponude. Tijekom početka 90-ih turizam u Hrvatskoj gotovo da i nije postojao zbog rata te smještaja izbjeglica u turističke smještajne kapacitete (posebice hotele), ali od 1995. godine pa sve do danas, hrvatski turizam bilježi rapidan rast.²¹

2.5. Statistički podaci za sektor turizma u RH

U ovom dijelu rada ukratko će se prikazati statistički podaci za turističku djelatnost na području RH tijekom prethodnih godina.

Slika 3: Osnovni pokazatelji razvoja turizma

Osnovni pokazatelji razvoja turizma								
	1980.	1985.	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2015.
Broj postelja (u 000)	692	820	863	609	710	909	910	1.029
Broj turista (u 000)	7.929	10.125	8.498	2.438	7.136	9.995	10.604	14.343
Broj noćenja (u 000)	53.600	67.665	52.523	12.885	39.183	51.421	56.416	71.605
Prosječni broj noćenja po postelji	77	83	61	21	55	57	62	70
Prosječni broj noćenja po dolasku turista	6,8	6,7	6,2	5,3	5,5	5,1	5,3	5

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str 11.

Na slici 3 su prikazani podaci o broju postelja, broju turista, broju noćenja, prosječnom broju noćenja po postelji te prosječnom broju noćenja po dolasku turista u razdoblju od 1980. do 2015. godine. Vidljivo je da je u ovom razdoblju došlo do značajnog rasta broja postelja, broja turista te broja noćenja, ali se istodobno smanjuje prosječan broj noćenja po postelji (izravna posljedica neproporcionalnog povećanja broja postelja u odnosu na broj turista i broj noćenja) te da sukladno globalnim trendovima, dolazi do smanjivanja prosječnog broja noćenja po dolasku turista (posljedica čega je i porast troškova te zagađenje okoliša).

²¹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)

Slika 4: Dolasci turista 1980. – 2015. (u 000)

Dolasci turista 1980. - 2015. (u 000)			
	UKUPNO	DOMAĆI	STRANI
1980.	7.929	3.922	4.007
1985.	10.125	4.569	5.556
1990.	8.497	3.477	5.020
1995.	2.438	1.113	1.324
2000.	7.136	1.305	5.831
2005.	9.995	1.528	8.467
2010.	10.604	1.493	9.111
2015.	14.343	1.660	12.683

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str 17.

Na slici 4 su prikazani dolasci turista u razdoblju od 1980. do 2015. godine. Vidljivo je da je 1980. godine bio gotovo pa izjednačen broj domaćih i stranih turista, dok je s godinama broj domaćih turista opadao, a broj stranih rapidno rastao. Postavlja se pitanje je li hrvatski turizam postao preskup za domaće turiste i koji turistički proizvodi se mogu ponuditi da bi se povećao broj domaćih turista jer su oni jedan od temelja dugoročno održivog razvoja turizma na području RH.

Kada se analiziraju turisti prema organizaciji načina dolaska, gotovo 2/3 turista dolazi individualno, a malo više od 1/3 organizirano. Jedna od zanimljivih činjenica, a možda i razlog zašto se turistički djelatnici ne fokusiraju dovoljno na domaće turiste je da je prosječan broj noćenja po dolasku u 2018. godini domaćih turista bio 3,2, dok je stranih turista 5 zbog čega su oni poželjniji gosti u smještajnim kapacitetima. Iako je 1980. primat bio na smještajnim jedinicama u hotelima, apartotelima i kampovima, posljednjih godina je primat na smještajnim jedinicama u privatnom smještaju (rast sa približno 20% 1980. godine na gotovo 50% 2018. godine). Značaj turizma ogleda se i kroz ostvarene prihode koji su u 2018. godini činili gotovo 20% BDP-a.²²

²² Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str 18.-47.

Slika 5: Noćenja turista prema zemljama porijekla 1980. -2015. (u 000)

Noćenja turista po zemljama podrijetla 1980. - 2015. (u 000)								
	1980.	1985.	1990.	1995.	2000.	2005.	2010.	2015.
Austrija	3.533	4.718	2.975	1.255	3.358	3.756	4.420	5.902
Čehoslovačka	1.654	3.054	1.525	-	-	-	-	-
Češka	-	-	-	889	4.734	4.052	4.170	4.812
Francuska	885	1.203	766	3	180	1.920	1.464	1.709
Italija	2.163	4.215	5.365	798	4.526	5.699	4.732	4.800
Mađarska	618	674	517	217	1.418	2.405	1.605	2.266
Nizozemska	1.596	2.249	2.465	234	900	1.910	2.245	2.477
Njemačka	14.333	16.544	11.944	1.915	7.804	11.001	11.476	15.770
Ujedinjena Kraljevina	1.854	3.874	4.522	108	410	1.349	1.173	2.419
Ostali strani	3.489	4.515	3.970	3.096	10.715	13.895	19.707	25.707
Domaći	23.475	26.619	18.474	4.370	5.138	5.434	5.424	5.743
UKUPNO	53.600	67.665	52.523	12.885	39.183	51.421	56.416	71.605

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str 25.

Na slici 5 prikazana su noćenja turista prema zemlji porijekla. Vidljivo je da su turisti iz Njemačke 1980. godine te 2015. godine bili najznačajnija skupina turista. Nakon njih slijede turisti iz Austrije, Češke, Italije te domaći turisti. Zabrinjavajuć je pad broja noćenja domaćih turista koji je u 2015. godini činio 24,5% noćenja domaćih turista u 1980. godini, iako je vidljiv rast broja noćenja u odnosu na sve druge zemlje porijekla turista. Iz tog razloga je nužna detaljnija analiza turizma na području RH te je nužno uložiti dodatne napore da bi došlo do povećanja broja turističkih dolazaka te noćenja domaćih turista s ciljem poboljšanja domaćeg turizma te gospodarstva, ali i poboljšanja kvalitete života stanovnika RH što će u konačnici imati pozitivne učinke na zadovoljstvo građana, ali u konačnici i na radnu efikasnost istih. Odnosno, može se definirati da turizam kao djelatnost ima multiplikativan učinak na BDP te samo gospodarstvo RH.

3. RURALNI TURIZAM U RH

U ovom dijelu rada definira se pojam ruralnog turizma, kratko se prikazuje razvoj ruralnog turizma u svijetu te RH te se daju mogućnosti razvoja ruralnog turizma u RH (s posebnim fokusom na potencijal korištenja bespovratnih sredstava za razvoj ove vrste turizma).

3.1. Definicija ruralnog turizma

Ruralni turizam je oblik turizma koji obuhvaća sve aktivnosti na ruralnom području te se najčešće zamjenjuje sljedećim pojmovima:²³

- Seoski turizam;
- Seljački turizam;
- Ekoturizam;
- Prirodni turizam;
- Agroturizam te
- Zeleni turizam.

Ruralni turizam se može definirati kao relativno novu turističku aktivnost kojoj je primarni cilj vraćanje pojedinaca tradicijskim vrijednostima i prirodnom okruženju. Za razliku od drugih vrsta turizma, kod ove vrste turizma se uvelike uočava pozitivan utjecaj na sredinu u kojoj se razvija ruralni turizam. Iz tog razloga se može zaključiti da ruralni turizam nije nastao s ciljem povećavanja smještajnih kapaciteta u turizmu i s ciljem maksimizacije profita već je cilj razvoja ruralnog turizma dalekosežniji. Cilj ruralnog turizma se može definirati kao revitalizacija i očuvanje baštine na ruralnim područjima kroz organizaciju atraktivne i originalne turističke ponude što kao posljedicu ima zadržavanje građana na ruralnim područjima, pozitivan utjecaj na BDP, demografiju i druge čimbenike.²⁴ Na ovaj način se kroz ruralni turizam potiče razvoj svih malih subjekata koji su uključeni u razvoj turističkih proizvoda i usluga na ovom području što za posljedicu ima brojne pozitivne efekte na gospodarstvo tog područja, ali i cijele države.

²³ Slunj.hr (2014.): Ruralni turizam, http://www.slunj.hr/dokumenti/Dan%20EU-Slunj_ruralni%20turizam_9_5_2014.pdf (20.12.2019.)

²⁴ Demonja, D. (2012): Baština i tradicija u oblikovanju turističke ponude na ruralnom prostoru Hrvatske. Koprivnica, Podravina, Vol. 11, No. 21, 205-218., str. 206.

Turističke aktivnosti na ruralnom području kojih je preko 30, mogu se svrstati u narednih 7 skupina:²⁵

- Ture;
- Aktivnosti na vodi (rijekama i jezerima);
- Aktivnosti u zraku;
- Sportske aktivnosti;
- Aktivnosti otkrivanja zanimljivosti, odnosno istraživačke aktivnosti;
- Aktivnosti radnih procesa;
- Kulturne aktivnosti te aktivnosti zdravstvenog karaktera.

Prema prethodno nabrojanih 7 aktivnosti moguće je razvijati 20 oblika ruralnog turizma što prikazuje kolika je složenost ruralnog turizma te svakako koliki su potencijali za razvoj ove vrste turizma.

Najznačajnije karakteristike ruralnog turizma su: mirna sredina, odsustvo buke, očuvana prirodna sredina, tradicionalna hrana, dobri interpersonalni odnosi s domaćinima te mogućnost upoznavanja tradicionalnih poslova na seoskim domaćinstvima.²⁶ Kao najvažniji resursi koji su temelj za razvoj ove vrste turizma mogu se naznačiti sljedeći resursi: poljoprivreda i poljoprivredni resursi, klima i prirodne aktivnosti, lokalni običaji, lokalna zajednica, kultura i kulturološki elementi, ali i ostale turističke atrakcije i pogodnosti, pješačke i biciklističke ture, kulturno – zabavne manifestacije, izložbe i sajmovi autohtonih proizvoda, lokalni obrti i sl. Uz prethodno nabrojane resurse, pri oblikovanju turističkog proizvoda važna je i „turistička suprastruktura“, odnosno prometni putovi, turistička signalizacija, uređenje cesta, putova, biciklističkih staza i sl.²⁷ Ono što ruralni turizam čini poboljšanom vrstom turizma u odnosu na druge vrste turizma je zapravo svestranost, odnosno mogućnost istodobne relaksacije i odmora ali i zabave i razonode, uz uvažavanje tradicionalnih vrijednosti te poticanje razvoja malih gospodarskih subjekata.

²⁵ Ružić, P. (2012): Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre., Dubrovnik, EKON. MISAO PRAKSA DBK. GOD XXI. BR. 1. (217-238), str. 219.

²⁶ Slunj.hr (2014.): Ruralni turizam, http://www.slunj.hr/dokumenti/Dan%20EU-Slunj_ruralni%20turizam_9_5_2014.pdf (20.12.2019.)

²⁷ Ružić, P. (2012): Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre., Dubrovnik, EKON. MISAO PRAKSA DBK. GOD XXI. BR. 1. (217-238), str. 219. – 220.

Mogu se uočiti motivi koji ruralni turizam čine posebnim te tako i zanimljivim te prihvatljivim širim skupinama ljudi, pritom se ti motivi mogu klasificirati u sljedeće skupine:²⁸

- Fizički motivi – prvenstveno se odnosi na relaksaciju, odnosno odmor;
- Kulturni motivi – odnosi se na otkrivanje novih običaja te učenje o kulturi na ruralnim područjima;
- Interpersonalni motivi – odnosi se na socijalizaciju i upoznavanje novih ljudi, što se posebice ističe u ruralnom turizmu, budući da je veća komunikacija među turistima koji najčešće dolaze u vrlo malim grupama te
- Prestiž – zadovoljavaju se ljudske potrebe koje su na samom vrhu Maslowljeve piramide potreba, odnosno samopouzdanje i samoaktualizacija.

3.2. Razvoj ruralnog turizma u svijetu

Ruralni turizam kao i drugi oblici turizma se razvija još od antike, ali za razliku od drugih vrsta turizma zapravo nije doprinio potrošnji, stvaranju nove vrijednosti i zapošljavanju već je temelj ruralnog turizma bilo posjećivanje bliskih srodnika koji imaju posjede u ruralnim krajevima (besplatno posjećivanje). Počeci razvoja ruralnog turizma kao ravnopravne vrste turizma su vidljivi u drugoj polovici 19. stoljeća, a svoj procvat ruralni turizam doživljava nakon II Svjetskog rata.²⁹

Ruralni turizam je na području EU prepoznat kao sredstvo za razvoj ruralnih područja te sprječavanje depopulacije istih. U ruralna područja EU se usmjeravaju značajna sredstva, odnosno sredstva dostupna kroz EU fondove s ciljem razvoja ruralnih područja te razvoja pomoćnih, odnosno nepoljoprivrednih djelatnosti na ruralnim područjima. „Sufinancira se turizam, ali i prateće djelatnosti: prerada proizvoda, tradicijski obrti i izrada suvenira, ulaganja u obnovljive izvore energije, različite vrste usluga u ruralnim područjima, poljoprivredi i šumarstvu (IT tehnologija, radionice za popravak strojeva, dječji vrtići i igrališta, sportsko-rekreativni centri, veterinarske stanice, centri za palijativnu skrb...).“³⁰

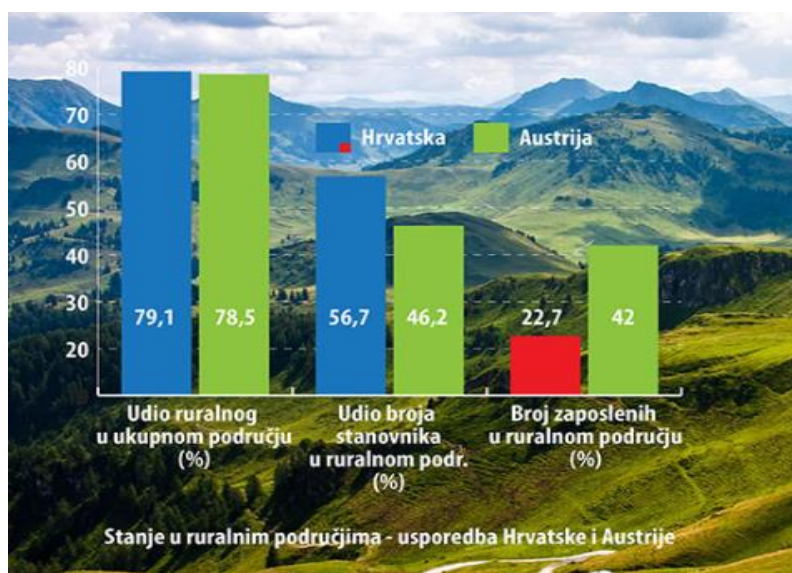
²⁸ Ružić, P. (2012): Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre., Dubrovnik, EKON. MISAO PRAKSA DBK. GOD XXI. BR. 1. (217-238), str. 220.

²⁹ Tang, I. (2017.): The Overview od Origin and Research of Rural Tourism Development, Shandong, Shandong University, Kina, str 448.

³⁰ Dobrota, A. (2015.): Budućnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/ruralni-turizam> (20.12.2019.)

Ruralni turizam na području EU je najrazvijeniji u Francuskoj, Njemačkoj, Austriji i Velikoj Britaniji ali se značajan napredak u razvoju ove vrste turizma uočava i na području Rumunjske, Bugarske i Latvije (ponajprije zbog korištenja sredstava iz EU fondova, posljedica čega je povećano investiranje u ruralna područja).³¹

Slika 6: Usporedba podataka o ruralnim područjima u RH i Austriji

Izvor: Dobrota, A. (2015.): Budućnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/ruralni-turizam> (20.12.2019.)

Na slici 6 prikazana je usporedba temeljnih podataka za ruralna područja u RH i Austriji. Pritom je Austrija jedna od zemalja koja ima vrlo razvijeni ruralni turizam koji je ujedno i cjelogodišnji turizam, a ne samo zimski, odnosno skijališni turizam kao što bi se na prvi mah moglo zaključiti. Obje zemlje imaju gotovo podjednak udio ruralnog područja u ukupnom području države, ali pritom Austrija ima 10 postotnih poena manje stanovnika na ruralnim područjima (razvijeniya je urbanizacija u odnosu na RH). Ono što je zabrinjavajuće je podatak da su gotovo svi stanovnici koji žive u ruralnim područjima Austrije ujedno i zaposleni, dok je u RH samo 22,7% od ukupnog broja zaposlenih zaposleno na ruralnim područjima RH.

Iako je tijekom posljednjih godina došlo do zatvaranja farmi na području Austrije, ta činjenica nije obeshrabrila stanovništvo na ruralnim područjima Austrije, već su se okrenuli prema drugoj djelatnosti, odnosno prema ruralnom turizmu. Kao pomoć razvoju ruralnog turizma na području

³¹ Dobrota, A. (2015.): Budućnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/ruralni-turizam> (20.12.2019.)

Austrije pokrenut je projekt „Austrian Farm Holidays“ posljedica čega je rast broja noćenja za 5,9 milijuna u razdoblju od 2009. do 2015. godine, od čega je 90% u planinskim odnosno ruralnim područjima. Koliko je ruralni turizam razvijen u Austriji prikazuje i podatak da preko šestine smještajnih kapaciteta u državi se odnosi na smještajne kapacitete na seoskim gospodarstvima (tj. na ruralnim područjima).³²

Proučavanjem ponude u zemljama koje imaju najrazvijeniji ruralnu turizam u EU, moguće je uočiti razloge razvoja ruralnog turizma u istima. Kao i kod Austrije, temelj razvoja turizma je cjelogodišnji turizam te sama diverzifikacija turizma (kao jedan od temelja dugoročno održivog razvoja turizma).

3.3. Ruralni turizam u RH

Razvoj ruralnog turizma na području RH je sustavno počeo nakon 1996. godine kada je donešen Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu, čime su stvoreni pravni preduvjeti za razvoj ruralnog turizma. Ruralni turizam je prepoznat kao faktor koji ima potencijal aktivacije i održivi razvoj ruralnih područja Republike Hrvatske te potiče zaštitu lokalnog identiteta, tradicije i običaja, doprinosi zaštiti prirodnog okoliša te potiče tradicijsku i ekološku proizvodnju (bilo da je riječ o prehrambenim ili neprehrambenim proizvodima).³³

Značaj ruralnog turizma u razvoju poljoprivredne proizvodnje ističe se kroz:³⁴

- Proizvodnju domaćih, autohtonih proizvoda (posebice se od ulaska u EU naglašava proizvodnja zaštićenih proizvoda koji su označeni zaštićenom oznakom izvornosti te zaštićenim oznakom zemljopisnog porijekla);
- Prezentiranje tradicije (od tradicijskih događanja kao što su razni festivali i sl. na kojima se prikazuju tradicijski zanati, ali i općenito tradicija određenog područja);
- Tradicijsku gastronomiju i turističke usluge (poseban naglasak se stavlja na tradicijsku gastronomiju kao jedan od pokretača razvoja ruralnog turizma, budući da turisti sve više žele iskušati autohtonu hranu prilikom svojih putovanja, ali se također potiče tradicionalna, odnosno organska proizvodnja prehrambenih proizvoda) te

³² Dobrota, A. (2015.): Budućnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/ruralni-turizam> (20.12.2019.)

³³ Slunj.hr (2014.): Ruralni turizam, http://www.slunj.hr/dokumenti/Dan%20EU-Slunj_ruralni%20turizam_9_5_2014.pdf (20.12.2019.)

³⁴ Ibidem.

- Korištenje postojećih resursa ruralnog prostora te sela kao sastavnog dijela ruralnih područja (odnosno, razvoj dodatnih smještajnih i sličnih kapaciteta se ne potiče kroz izgradnju novih građevina, već se potiče revitalizacija postojećih, zapuštenih objekata te se svakako potiče tradicijska gradnja te uređenje objekata u skladu s prirodom).

Temelj za razvoj ruralnog turizma u RH su turistička seljačka obiteljska gospodarstva, odnosno obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG-ovi). Primarno poslovanje OPG-ova na području RH je bila isključivo poljoprivredna proizvodnja, ali s globalizacijom koja je donijela brojne promjene u poljoprivredi posljedica čega su zatvaranje brojnih farmi, iseljavanje seoskog stanovništva te pad proizvodnje na ruralnim područjima. Kao jedna od mogućnosti za poboljšanje poslovanja, a istodobno i zadržavanje stanovnika na ruralnim područjima, uz mogućnost poboljšanja kvalitete života, javlja se ruralni turizam. S razvojem turizma u priobalnim područjima RH (posebice kroz plasman hrane proizvedene na ruralnim područjima), uviđa se mogućnost razvoja ruralnih područja kroz plasman poljoprivrednih proizvoda na mjestu proizvodnje, uz pružanje dodatnih usluga. Iako je ruralni turizam jedna od vrsta turizma, riječ o značajno drugačijoj vrsti turizma u odnosu na ostale razvijenije vrste turizma na području RH. Ruralni turizam se na području RH razvija kao cjelogodišnji turizam, za razliku od drugih vrsta turizma koje su sezonskog karaktera i ciljaju točno određeni tip turista.

Ruralni turizam na području RH je gotovo pa u povojima, osim na području Istre, dok značajan napredak bilježi i Dubrovačko – Neretvanska županija. Uzme li se u obzir prethodno navedeni podatak da je na području RH gotovo 80% ruralnih područja (ruralnim područjima se smatra cijela RH, osim područja gradova Zagreba, Osijeka, Rijeke i Splita), vidljivo je koliki je potencijal razvoja ove vrste turizma. Kao temeljni uzroci nedovoljne razvijenosti ruralnog turizma mogu se navesti fokus na priobalni turizam te nedovoljan razvoj domaće gastronomije i vinarstva, ali i nedovoljna prepoznatost mogućnosti razvoja koje pruža ruralni turizam od strane stanovništva na ruralnim područjima.³⁵

Od ukupnog broja smještajnih kapaciteta u turizmu, samo 5% smještajnih kapaciteta se nalazi na području koje se smatra kontinentalnim.³⁶ Kao temelj za razvoj ruralnog turizma te

³⁵ Dobrota, A. (2015.): Budućnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/ruralni-turizam> (20.12.2019.)

³⁶ Ibidem.

smještajnih kapaciteta na ruralnom području RH, pojavljuju se sljedeći gospodarski subjekti te građevinski objekti:³⁷

- Turistička seljačka obiteljska gospodarstva;
- Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo – OPG;
- Vinski podrumi, kušaonice uz smještajne kapacitete u objektima ovog tipa te vinske ceste;
- Izletišta/restoran, odnosno objekti u kojima se vrši tradicijsko pripremanje prehrambenih artikala, vrše tradicijski obrti te izrađuju suveniri;
- Smještaj na ruralnom prostoru – tradicionalne i druge vrste kuća za odmor na ruralnom području, sobe, apartmani, kampovi i slični smještajni kapaciteti;
- Eko-etno sela i gospodarstva s etno-zbirkama;
- Eko gospodarstva i eko proizvodnja te
- Tematske ceste i putovi, staze i itinireri na ruralnom prostoru (jedna od brojnih mogućnosti je i razvoj biciklističkog turizma na ruralnim područjima).

S ciljem razvoja turizma na ruralnim područjima, pokrenuti su brojni programi, ponajprije od strane Vlade RH, odnosno Ministarstva turizma, a nakon ulaska u EU, moguće je koristiti sredstva iz programa ruralnog razvoja. Ministarstvo turizma ima otvorene natječaje kojima je cilj dugoročni razvoj turizma kroz:³⁸

- Razvoj turističkih proizvoda;
- Edukacije zaposlenih u turizmu (uz edukacije novih potencijalnih zaposlenika u turizmu);
- Razvoj turističke infrastrukture s posebnim naglaskom na razvoj infrastrukture za slabije pokretne osobe (usko povezano s razvojem turističkih proizvoda te se obe kategorije međusobno nadopunjuju i obogaćuju turističku ponudu);
- Poticanje razvoja specifičnih vrsta turizma (Ministarstvo turizma sve više uviđa da je za razvoj turizma nužno razviti diverzificirane vrste turizma te fokus ne smije biti samo na priobalnim područjima, već je turizam moguće razvijati na području cijele RH) te
- Plasman certificiranih eko proizvoda.

³⁷ Slunj.hr (2014.): Ruralni turizam, http://www.slunj.hr/dokumenti/Dan%20EU-Slunj_ruralni%20turizam_9_5_2014.pdf (20.12.2019.)

³⁸ Ibidem.

Hrvatska turistička zajednica (HTZ) kao krovna turistička organizacija također doprinosi razvoju turizma, prvenstveno kroz financijsku potporu brojnim kulturnim sadržajima, ali i športskim te zabavnim. Cilj poticanja razvoja ovakvih manifestacija je obogaćivanje sadržaja koji se pružaju turistima te jačanje prepoznatljivosti RH na globalnoj razini (što se posebice ističe kada je riječ o događanjima na kojima se ističe kultura i običaji RH). HTZ uz brojne manifestacije potiče i razvoj turističke infrastrukture te drugih sadržaja koji doprinose razvoju turizma u cijelosti s ciljem poboljšanja turističke ponude te privlačenju što većeg broja turista.³⁹

Trenutno možda najznačajniji izvor sredstava za razvoj ruralnog turizma je program Ruralnog razvoja koji se financira sredstvima iz EU. Iako je ovaj program prvenstveno usmjeren na razvoj poljoprivrede RH, brojne mjere uz razvoj poljoprivrednih djelatnosti potiču razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti. Uzme li se u obzir da je razvoj poljoprivrede temelj za razvoj ruralnog turizma te se na ovaj način poljoprivrednicima pruža mogućnost prodaje prodaja na vlastitim imanjima, uviđa se povezanost između razvoja poljoprivrede te razvoja turizma na ruralnim područjima.⁴⁰ U nastavku će biti prezentirane neke od najznačajnijih mjera za razvoj ruralnog turizma.

Kroz podmjeru 6.2. (Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području) je moguće dobiti do 50.000€ po korisniku, pritom sufinanciranje može biti do 100%, a cilj ove podmjere je razvoj turizma u ruralnom području, tradicijskih i umjetničkih obrta, izrade suvenira, usluga u ruralnim područjima te prerada i prodaja proizvoda koji su proizvedeni na ruralnim područjima. Kroz podmjeru 6.4. (Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima) je moguće dobiti od 3.500 do 200.000€ po korisniku uz max sufinanciranje od 70%. Cilj ove podmjere je razvijanje istih djelatnosti kao podmjere 6.2. uz minimalne razlike.⁴¹ Iako su ove dvije podmjere najznačajnije za razvoj turizma na ruralnim područjima, isti je moguće razvijati i kroz druge mjere programa Ruralnog razvoja.

³⁹ HTZ (2019.): Potpore Hrvatske turističke zajednice, <https://htz.hr/hr-HR/projekti-i-potpore/potpore-hrvatske-turisticke-zajednice> (22.12.2019.)

⁴⁰ Ruralni razvoj (2019.): Mjere, <https://ruralnirazvoj.hr/mjere/> (23.12.2019.)

⁴¹ Ruralni razvoj (2019.): M6 – Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja, <https://ruralnirazvoj.hr/mjera/m6/> (23.12.2019.)

4. NP KRKA

U poglavlju definirati će se oblici zaštite prirode u RH s naglaskom na Nacionalne parkove te će se ukratko dati pregled znamenitosti NP Krka.

4.1. Oblici zaštite prirode u RH

U ovom dijelu rada u općenitom smislu definiraju se oblici zaštite prirode u RH, daju neki od statističkih podataka o istima, te se definiraju Nacionalni parkovi kao oblik zaštite prirode koji je značajan za ovaj rad.

4.1.1. Općenito o oblicima zaštite prirode u RH

Zaštita prirode se može definirati kao djelatnost koja se bavi prezervacijom prirodnih vrijednosti određenog područja. Uviđa se kolika je potreba za sustavnim očuvanjem prirodnih vrijednosti koje sve više nestaju zbog negativnih djelovanja čovjeka na okoliš, a posljedično i klimatskih promjena. Sve više se uočava da je zaštita prirode ključna za sprječavanje dodatnih negativnih efekata koji mogu imati pogubno djelovanje na svjetsko stanovništvo, ali se ujedno postavlja pitanje i je li već počinjena nepopravljiva šteta. Sa samim počecima zaštite prirodnog okoliša, prvenstveno se pokušavalo zaštititi područja koja su djelovala iznimno slikovito te je kao posljedica takvog razmišljanja proglašen prvi Nacionalni park u svijetu 1872. godine u SAD-u (Yellowstone) te 1902. godine u Europi (Engadin) koji obuhvaća područje istočnih Alpa.⁴²

Prvi koraci ka zaštiti prirodnih resursa na području RH su pokrenuti tijekom 18. stoljeća da bi se spriječila prekomjerna eksploatacija šuma na području Dalmacije te je tijekom 19. stoljeća je ograničen lov. Iako su vrijednosti prirodnih krajobraza na području RH prepoznate kroz povijest, tek u 20. stoljeću se pristupilo sustavnoj zaštiti istih te su donešeni zakonski akti kojima je cilj zaštita prirode te su definirane razine zaštite kakve su danas na snazi.⁴³

⁴² Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Zaštita prirode, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=66939> (27.12.2019.)

⁴³ Ibidem.

Prema Zakonu o zaštiti prirode, definira se 9 kategorija zaštite prirode koje su poredane od najstrože do najblaže razine zaštite:⁴⁴

- Strogi rezervat;
- Nacionalni park;
- Posebni rezervat;
- Park prirode;
- Regionalni park;
- Spomenik prirode;
- Značajni krajobraz;
- Park-šuma te
- Spomenik parkovne arhitekture.

Sve razine zaštite prirode se neće detaljnije definirati zbog obujma samog rada, dok će se u nastavu definirati samo Nacionalni parkovi kao razina zaštite prirode koja je temelj za proučavanje u ovom radu.

Slika 7: Zaštićena područja u RH prema površini

	BROJ	POVRŠINA, km ²	% POVRŠINE RH
Ukupno	408	7.476,19	8,49
Nacionalni park	8	979,63	1,11
Park prirode	11	4.320,48	4,91
Strogi rezervat	2	24,19	0,03
Posebni rezervat	77	400,13	0,45
Regionalni park	2	1.025,54	1,16
Park - šuma	26	29,86	0,03
Značajni krajobraz	82	1.279,10	1,45
Spomenik prirode	81	2,27	0,003
Spomenik parkovne infrastrukture	119	8,36	0,01

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str 8.

⁴⁴ Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Zaštita prirode, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=66939> (27.12.2019.)

Sa slike 7 je vidljivo da je pod nekim od oblika zaštite prirode 8,49% područja RH. Pritom se najveći dio odnosi na parkove prirode, odnosno 4,91%. Po brojnosti su najčešći spomenici parkovne infrastrukture, no oni se odnose na gotovo najmanji udio u ukupnoj površini RH.

4.1.2. Nacionalni parkovi

Nacionalni parkovi su jedan od strogih oblika zaštite prirode, po stupnju zaštite odmah iza strogih rezervata te su jedan od oblika zaštićenih područja koji su od Nacionalnog značaja.⁴⁵ „Nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti koje obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti.“⁴⁶ Nacionalni parkovi uz ulogu zaštite prirode imaju i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu. Iako je na području Nacionalnih parkova dopuštena djelatnost, ne dopušta se gospodarska djelatnost koja se temelji na iskorištavanju prirodnih dobara niti djelatnost koja može narušiti prirodni ekosustav na području Nacionalnog parka.⁴⁷

Nacionalnih parkovi na području RH su sljedeći:⁴⁸

- Brijuni;
- Kornati;
- Krka;
- Mljet;
- Paklenica;
- Plitvička jezera;
- Risnjak i
- Sjeverni velebit.

⁴⁵ Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine br. 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19, članak 111.

⁴⁶ Ibidem, članak 113.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Wikipedija (2019.): Hrvatski Nacionalni parkovi i parkovi prirode, https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_Nacionalni_parkovi_i_parkovi_prirode (27.12.2019.)

Slika 8: Broj posjetitelja u Nacionalnim parkovima 2017.-2018.

	POVRŠINA u km ²	NADMORSKA VISINA (m)	BROJ POSJETITELJA		INDEKS 2018./2017.
			2017.	2018.	
Brijuni	34	0 - 55	169.299	171.794	101,5
Krka	109	0 - 253	1.284.723	1.354.802	105,5
Kornati	217	0 - 236	229.061	237.435	103,7
Mljet	54	0 - 391	140.329	145.751	103,9
Paklenica	95	50 - 1.571	140.561	144.624	102,9
Plitvička jezera	297	380 - 1.280	1.720.331	1.796.670	104,4
Risnjak	64	680 - 1.528	16.575	16.816	101,5
Sjeverni Velebit	109	518 - 1.676	22.919	30.638	133,7

Izvor: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, str 9.

Na slici 8 prikazana je površina Nacionalnih parkova u RH te je vidljivo da je NP Plitvička jezera najveći Nacionalni park, dok su Brijuni najmanji Nacionalni park te se nalaze na najmanjoj nadmorskoj visini, dok je NP Sjeverni Velebit na najvišoj nadmorskoj visini. Prema broju posjetitelja Plitvička jezera su najposjećenija, nakon njih slijedi NP Krka, dok je najmanje posjećen NP Risnjak što je zapravo i očekivano s obzirom na nadmorsku visinu te sami prirodni okoliš u tom Nacionalnom parku. Također je vidljivo da Nacionalni parkovi bilježe rast broja posjetitelja u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu.

4.2. NP Krka

U ovom dijelu rada prikazati će se temeljni podaci o NP Krka, povijest Nacionalnog parka te najznačajnije znamenitosti.

4.2.1. Opći podaci o NP Krka

Na području Šibensko – Kninske županije se nalaze 2 Nacionalna parka, Krka i Kornati. NP Krka jedan je od 8 Nacionalnih parkova na području RH, treći po površini (uz Sjeverni Velebit) te se prostire na području toka rijeke Krke od ulaska rijeke u kanjon zapadnog dijela kninskog polja pa sve do Skradinskog mosta. Rijeka Krka je po svojoj dužini 22. rijeka u RH, izvire u podnožju Dinare te je duga približno 72,5 kn (uključujući i samo potopljeno ušće rijeke). Rijeku

specifičnom čine njeni sedreni slapovi kojih je ukupno 7 te ukupni pad od 224 m po čemu se uvelike razlikuje od drugih rijeka na području RH.⁴⁹

1948. godine područje rijeke Krke je proglašeno rezervatom prirodnog predjela (jer su uočeni negativni efekti urbanizacije Šibenika te razvoja industrije na području grada i okolice), a tek 1985. godine Nacionalnim parkom. Kada je prvotno proglašen NP Krka, površina Nacionalnog parka je bila 142km², ali je zbog širenja urbanih područja Bilica, Rasline i Zatona te zbog gradnje autoceste površina Nacionalnog parka smanjena na današnjih 109 km².⁵⁰

NP Krka okružuju neki vrlo prepoznatljivi geomorfološki oblici kao što su planine Dinara i Promina, Ravni Kotari te rijeka Čikola. Sama rijeka Krka ima 2 sutoka, 5 pritoka (prema nekim autorima 7 pritoka), na rijeci se nalazi njenih 7 sedrenih slapova te 11 jezera, dok su se uz obale rijeke razvila 3 grada, 2 bivše te jedna sadašnja biskupija. Koliko je područje rijeke Krke bilo značajno u prošlosti svjedoči podatak o 10 tvrđava koje se nalaze na obalama rijeke. O prirodnom bogatstvu rijeke i područja kojim protiče govore i podaci o biljnom i životinjskom svijetu na tom području. Tako na području NP živi „222 vrste ptica, 8 vrsta vodozemaca, 19 vrsta gmazova, 46 vrsta sisavaca, 18 vrsta netopira, 10 vrsta zmija, 9 vrsta zvijeri, 3 vrste kornjača, 6 vrsta guštera, 8 vrsta žaba, 101 vrsta kornjaša, 860 vrsta biljaka te 18 vrsta slatkovodnih riba od kojih čak 10 endemskih“.⁵¹

Rijeka Krka izvire kod sela Topolje na sjeveroistočnom dijelu Kninskog polja u podnožju Dinare. Jedna od specifičnosti rijeke je i sami izvor koji se nalazi ispod 22 m visoke i 40 m duge sedrene barijere pritoka rijeke (Krčića). Geomorfološki, područje rijeke se može podijeliti na 3 dijela, odnosno na planinsko područje u sjeveroistočnom dijelu, dolinska polja u središnjem dijelu te na Sjevernodalmatinsku zaravan. Svako od ova 3 geomorfološka područja rijeke ima svoje specifičnosti te je rijeka uvelike utjecala na njihovo oblikovanje.⁵²

Budući da su planinska područja RH većinom vapnenačka te vrlo porozna, rijeka Krka je uvelike utjecala na oblikovanje svog toka te su na taj način nastali brojni (moglo bi se reći čak

⁴⁹ NP Krka (2019.): O nama, <http://www.nprka.hr/stranice/Nacionalni-park-krka/2.html> (28.12.2019.)

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Botić, J. (2009.): Rijeka Krka i NP Krka u funkciji Zavičajne nastave, Split, God. Titius, god. 2, br. 2 (2009.), str 242.

⁵² Perica, D. i sur (2005.): Geomorfološka obilježja doline i porječja rijeke Krke s osvrtom na dio od Knina do Bilušića buka, Zadar, Geoadria, 10/2, str 143.

spektakularni) geomorfološki oblici na samom toku rijeke. Utjecajem rijeke na okoliš nastaju i krška polja, ali i brojna jezera.⁵³ Posljedično, zbog ovakvog utjecaja rijeke te duboko usječenog kanjona, rijeka nije imala ekonomski značaj kao neke druge rijeke RH, ali je lokalno stanovništvo iskorištavalo kroz mlinice koje su se često gradile na samoj rijeci što kasnije dolazi i do iskorištavanja hidroenergetskog potencijala rijeke.⁵⁴

Slika 9: NP Krka

Izvor: Numero uno (2019.): NP Krka, <http://numero-uno.hr/hr/izleti-13/np-krka-62/> (28.12.2019.)

Na slici 9 je prikazana karta NP Krka te okolnih područja sa slikama znamenitosti NP Krka. U porječju rijeke Krke postoji 203 naselja od kojih je najveće naselje, odnosno grad Šibenik, u porječju rijeke smješteni su i drugi veliki gradovi kao što su Knin, Drniš te Skradin. Svaki od ovih gradova specifičan je po svojoj lokaciji u porječju rijeke, ali i po drugim obilježjima, od kojih se najvažnija odnose na gospodarski razvoj pri čemu se svakako ističe razlika u gospodarskom razvoju između Šibenika i Knina koji je gotovo razrušen u domovinskom ratu.

⁵³ Perica, D. i sur (2005.): Geomorfološka obilježja doline i porječja rijeke Krke s osvrtom na dio od Knina do Bilušića buka, Zadar, Geoadria, 10/2, str 143.

⁵⁴ Botić, J. (2009.): Rijeka Krka i NP Krka u funkciji Zavičajne nastave, Split, God. Titius, god. 2, br. 2 (2009.), str 245.

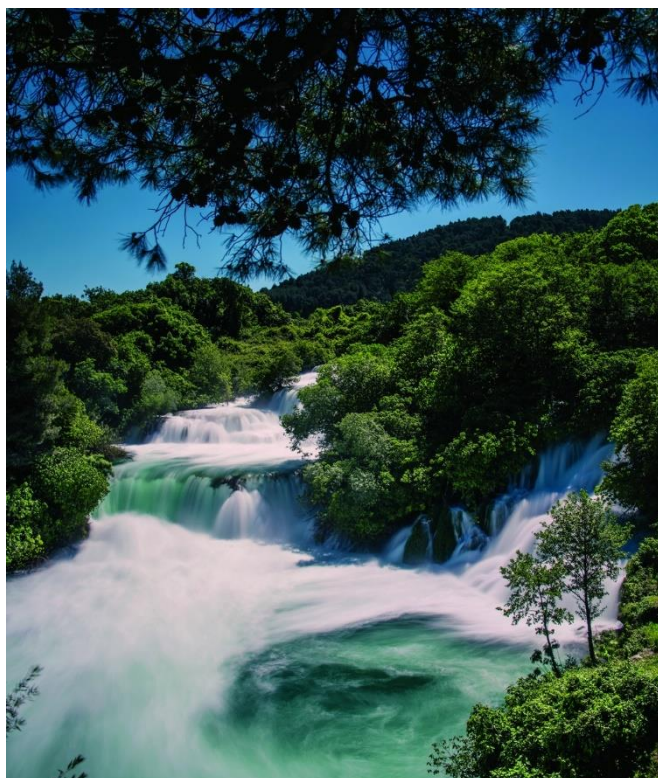
4.2.2. Najznačajnije znamenitosti NP Krka

U ovom dijelu rada ukratko će se prikazati najznačajnije prirodne i kulturološke znamenitosti na području NP Krka.

4.2.2.1. Skradinski buk

Skradinski buk je najduži slap na rijeci Krki te ga tvore sedrene barijere, otoci i jezera. Ujedno je i primjer kako se može iskoristiti očuvati prirode ljepote i prikazati tradiciju kraja te oba faktora ujedno iskoristiti za razvoj turizma na području Nacionalnog parka. Skradinski buk je moguće posjećivati tijekom cijele godine budući da na području oko slapa postoje brojne staze te mostovi te je istodobno moguće razgledati obnovljene mlinove, valjavnice i stupe koje su revitalizirane u skladu s tradicijskom gradnjom. Pritom su određeni mlinovi pretvoreni u suvenirnice, dok su u drugima smješteni dijelovi etnografske zbirke.⁵⁵

Slika 10: Skradinski buk

Izvor: NP Krka (2019.): Skradinski buk, <http://www.npkrka.hr/stranice/skradinski-buk/138.html> (29.12.2019.)

⁵⁵ NP Krka (2019.): Skradinski buk, <http://www.npkrka.hr/stranice/skradinski-buk/138.html> (29.12.2019.)

Na slici 10 prikazan je Skradinski buk te se na ovoj slici se prikazuje samo jedan dio prirodne ljepote ovog slapa.

Skradinski buk je ujedno i najveći sedreni slap u Europi širine između 200 do 400 metara te ukupne visinske razlike 45,7 metara. Nizvodno od Skradinskog buka započinje estuarij rijeke Krke, dok se iznad samog Skradinskog buka, kao posljedica rasta sedrene barijere stvaraju jezera. Na rijeci Krki se nalazi hidroelektrana Jaruga, najstarija hidroelektrana u Europi te druga najstarija na svijetu.⁵⁶

4.2.2.2. Visovac

Visovac je otok koji se nalazi u istoimenom jezeru koje je smješteno na toku rijeke Krke te se smatra se jednim najznačajnijih prirodnih i kulturnih vrijednosti na području RH. Na otoku je 1445. godine izgrađen samostan Majke od Milosti te crkva Gospe Visovačke te crkva i samostan trenutačno čine prepoznatljivu vizuru otoka. Samostan je značajan i zbog arheološke zbirke koja je smještena u prostorima samostana, zbirke povijesnog crkvenog ruha te posuđa, ali i zbog knjižnice u kojoj se mogu pronaći vrlo vrijedna knjižnička djela. Otok je ujedno i vrlo značajno hodočasničko odredište što svakako doprinosi razvoju turizma na otoku.⁵⁷

Slika 11: Visovac

Izvor: NP Krka (2019.): Visovac, <http://www.npkrka.hr/stranice/visovac/16.html> (29.12.2019.)

⁵⁶ Pini.hr (2019.): Najveći slap NP-a Krka, <http://www.pini.hr/skradinski.php> (29.12.2019.)

⁵⁷ NP Krka (2019.): Visovac, <http://www.npkrka.hr/stranice/visovac/16.html> (29.12.2019.)

Na slici 11 prikazan je otok Visovac te su vidljivi crkva i samostan koji su najznačajniji za razvoj (hodočasničkog) turizma na otoku.

4.2.2.3. Roški slap

Roški slap je slap koji je smješten približno 36 km od samog izvora rijeke Krke. Kao i Skradinski buk, nije klasičan slap kakve je moguće vidjeti na drugim rijekama već slap čine sedrene barijere (nazvane Ogrlice) te rukavci i otočići. Također, kao i na Skradinskom buku, na Roškom slapu se nalaze brojni mlinovi u kojima je lokalno stanovništvo kroz povijest koristilo snagu rijeke Krke da bi samljelo žito i prehranilo se. Iako je okoliš oko samog slapa nedirnut, preko sedrenih barijera slapa prelazi cesta koja je izgrađena još u antičko doba (za vrijeme starih rimljana). U blizini Roškog spala nalazi se Oziđana pećina (koja je od izuzetnog značaja zbog brojnih arheoloških nalazišta u njoj) te su u funkciji drvene stepenice (njih čak 517) koje povezuju Roški slap te Oziđanu pećinu.⁵⁸

Slika 12: Roški slap

Izvor: NP Krka (2019.): Roški slap, <http://www.npkrka.hr/stranice/roski-slap/18.html> (30.12.2019.)

Na slici 12 prikazan je Roški slap, odnosno sedrene barijere (Ogrlice) koje čine sam početak Roškog slapa.

⁵⁸ NP Krka (2019.): Roški slap, <http://www.npkrka.hr/stranice/roski-slap/18.html> (30.12.2019.)

4.2.2.4. Manastir Krka

Manastir Krka ili manastir sv. Arhanđela se nalazi uz obalu rijeke Krke te je sagrađen na temeljima eremitskog samostana koji je na istom mjestu bio sagrađen 1402. godine. Uz manastir postoji i crkva koja je izgrađena u bizantskom stilu. Starost crkve pokazuje i postojanje katakombi ispod same crkve, koje je moguće posjetiti. Uzme li se u obzir postojanje samostana i crkve na Visovcu koji su katolički i manastira Krka te crkve uz manastir, vidljivo je da je na ovom području kroz povijest postojalo više vjera, što također svjedoči o kulturnoj raznolikosti stanovništva na ovom području. Kao i na drugim lokalitetima na samoj rijeci te oko rijeke, biljni i životinjski svijet je vrlo raznolik, zbog čega je od izuzetnog značaja očuvanje istog za buduće generacije.⁵⁹

Slika 13: Manastir Krka

Izvor: NP Krka (2019.): Manastir Krka, <http://www.npkrka.hr/stranice/manastir-krka/19.html> (30.12.2019.)

Na slici 13 prikazani su manastir Krka te crkva koja se nalazi uz manastir, također, vidljivo je bogatstvo biljnog svijeta koje je nastalo kao posljedica obilja vode koju donosi rijeka, iako je riječ o krškom području.

⁵⁹ NP Krka (2019.): Manastir Krka, <http://www.npkrka.hr/stranice/manastir-krka/19.html> (30.12.2019.)

5. NP KRKA – UPRAVLJANJE PONUDOM I REAKCIJA POTRAŽNJE

U ovom dijelu rada se analizira ponuda NP Krka, prikazuju se rezultati ankete provedene na posjetiteljima NP Krka, prikazuju se statistički podaci o broju posjetitelja tijekom prethodnih godina te se analiziraju prihodi NP Krka.

5.1. Analiza ponude NP Krka

Značajan dio ponude NP Krka prikazan je u prethodnom poglavlju, odnosno može se uočiti da se ponuda NP Krka ponajprije odnosi na posjećivanje lokaliteta koji su specifični po nekim svojim obilježjima. Iako je razgledavanje prirodnih ljepota primat posjetiteljima NP Krka, uz samo razgledavanje nude im se brojni drugi proizvodi i usluge. Posjetiteljima se nude brojni proizvodi u suvenirnicama, omogućeno im je razgledavanje izložbi te se organiziraju brojne radionice za djecu.

Rukovodstvo NP Krka je uočilo potencijal razvoja biciklističkog turizma na području NP Krka, rezultat čega je uređenje brojnih biciklističkih staza te pratećih sadržaja. „Biciklističke rute na području Nacionalnog parka "Krka" definirane su tako da implementiraju cjelokupnu kulturnopovijesnu baštinu, odgojno-obrazovnu i rekreativnu ulogu Parka. Uzimajući u obzir složenost reljefa kojim ruta prolazi te duljinu i svladanu visinu definirano je četrnaest osnovnih biciklističkih ruta. Ovisno o udaljenosti i tehničkoj zahtjevnosti biciklističkih ruta predložene su tri vrste.“⁶⁰

Prva vrsta biciklističkih ruta su cestovne rute, riječ je o rutama iznadprosječne duljine te se kroz pojedine od ovih ruta ostvaruje značajna visinska razlika. Iako je prvi dojam da su ove rute namijenjene svima, to zapravo nije tako, već su namijenjene prvenstveno aktivnim sportašima koji traže nove izazove. Kod ovih vrsta ruta se vozi po cestama koje su namijenjene za promet motornih vozila, ali je riječ o cestama manjeg inteziteta prometa te su na istima označene biciklističke rute.⁶¹

⁶⁰ NP Krka (2019.): Biciklističke rute, <http://www.npkrka.hr/stranice/biciklisticke-rute/289.html> (27.12.2019.)

⁶¹ Ibidem.

Druga vrsta ruta su trekking i obiteljske rute, za razliku od prethodne vrste ruta, kod ovih je riječ o vožnji dijelom po asfaltiranim cestama, a dijelom makadamskim putevima, ali je riječ o značajno manje zahtjevnim vrstama ruta koje su idealne za obitelji s djecom te pojedince koji su manje sportski aktivni. Ove rute su ujedno idealne za razgledanje prirodnog okoliša NP Krka, ali ih je moguće iskoristiti za obilazak pojedinih lokaliteta.⁶²

Treća vrsta ruta su brdsko-biciklističke rute koje se značajno razlikuju od prethodnih ruta, budući da su ovo najzahtjevnije rute. Brdsko-biciklističke rute su označene na uređenim, ali i neuređenim šumskim putevima te drugim različitim putevima koji su značajno slabije uređeni u odnosu na puteve u prethodne dvije vrste ruta. Na ovim rutama postoje i usponi te spustovi koji su vrlo često velikog nagiba (pada), zbog čega je ova vrsta ruta namijenjena isključivo aktivnim sportašima koji posjeduju napredne vještine upravljanja bisiklom.⁶³

Sve rute na području NP Krka su propisno označene, a bisiklistima su dostupne i brošure u kojima su detaljno definirane rute, ali i prikazane fotografije, karte te GPS koordinate svake od dostupnih ruta.⁶⁴

⁶² NP Krka (2019.): Biciklističke rute, <http://www.nprka.hr/stranice/biciklisticke-rute/289.html> (27.12.2019.)

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

Slika 14: Biciklističke staze na području NP Krka

naziv rute	vrsta rute	vrsta podloge	dužina (km)	savladana visina (m)	tehnička zahtjevnost	start / cilj	POI
NP "Krka" MTB 01	brdsko-biciklistička	makadam /asfalt	24,6	654	2/4	Skradin /Centar za posjetitelje	Razbojine
NP "Krka" MTB 02	brdsko-biciklistička	makadam /asfalt	21,8	599	3/4	Laškovića /Centar za posjetitelje	vidikovac Rogovo, vidikovac Dračevica, roški slap
NP "Krka" MTB 03	brdsko-biciklistička	makadam /asfalt	34,4	732	3/4	Laškovića /Centar za posjetitelje	Roški slap, vidikovac Ključica
NP "Krka" MTB 04	brdsko-biciklistička	makadam /asfalt	35,6	658	2/4	Laškovića /Centar za posjetitelje	Manastir Krka, Roški slap
NP "Krka" MTB 05	brdsko-biciklistička	makadam /asfalt	46,0	672	2/4	Puljani/Eko kampus Puljani	Burnum, Laškovića, Roški slap, Nečven
NP "Krka" Road 01	cestovna	asfalt	58,8	1156	-	Skradin /Centar za posjetitelje	kanjon Čikole, Roški slap, Laškovića
NP "Krka" Road 02	cestovna	asfalt	95,1	1447	-	Skradin /Centar za posjetitelje	Roški slap, Burnum
NP "Krka" Road 03	cestovna	asfalt	63,1	720	-	Laškovića /Centar za posjetitelje	Roški slap, Burnum
NP "Krka" Trek 01	treking & family	makadam /asfalt	11,4	273	1/4	Puljani/Eko kampus Puljani	Burnum
NP "Krka" Trek 02	treking & family	asfalt	9,8	61	1/4	Puljani/Eko kampus Puljani	Nečven
NP "Krka" Trek 03	treking & family	asfalt	21,1	490	1/4	Skradin /Centar za posjetitelje	Visovac
NP "Krka" Trek 04	treking & family	makadam /asfalt	8,6	262	1/4	Skradin /Centar za posjetitelje	Skradinski buk, kanjon Krke
NP "Krka" Trek 05	treking & family	makadam /asfalt	13,9	114	2/4	Laškovića /Centar za posjetitelje	vidikovac Rogovo, vidikovac Dračevica
NP "Krka" Trek 06	treking & family	asfalt	24,5	625	1/4	Laškovića /Centar za posjetitelje	Roški slap, Ozidana peđina

Izvor: NP Krka (2019.): Biciklističke rute, <http://www.npkrka.hr/stranice/biciklisticke-rute/289.html> (27.12.2019.)

Na slici 14 su prikazane biciklističke staze na području NP Krka, vidljivo je da su rute brojne te da postoji ruta za svakoga. Kada se promatra dužina ruta, vidljivo je da je značajna razlika između najkraće rute od 8,6 km te najduže od 95,1 km. Naznačena je tehnička zahtjevnost svake od staza, visinka razlika koja se prijeđe od starta do cilja, sami start i cilj te lokaliteti koje je moguće obići korištenjem određene rute.

5.2. Rezultati ankete provedene u NP Krka

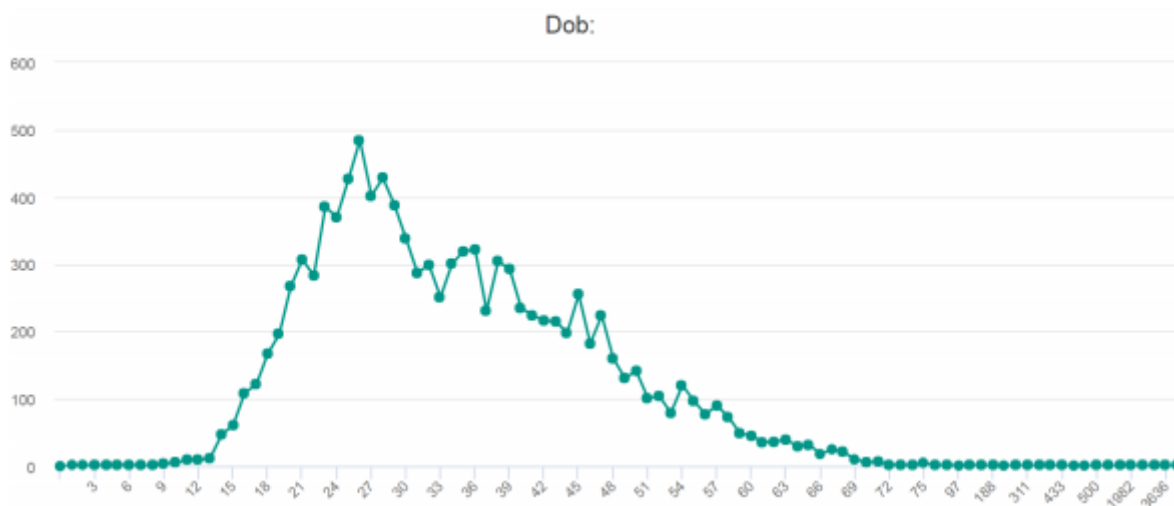
Anketu je provelo rukovodstvo NP Krka u razdoblju od 02.07. pa do 21.09.2018. godine na Skradinskom buku, Roškom slapu te Burnumu. Rukovodstvo NP Krka ankete ovog tipa provodi svake godine, a sve s ciljem poboljšanja pruženih usluga te turističkih proizvoda NP

Krka. Na anketu je odgovorilo 10.784 posjetitelja, a s ciljem dobivanja što većeg broja dogovora, anketa je prevedena na 13 svjetskih jezika.⁶⁵

Iako je anketni upitnik sadržavao 46 pitanja, zbog opsežnosti rada, u nastavku će biti prikazani rezultati samo za pitanja koja autor rada smatra najznačajnijima za analizu reakcije turista na ponudu NP Krka. Anketni upitnik je bio formuliran na način da se pitanja mogu podijeliti na skupine, odnosno skupinu pitanja koja se odnose na sociodemografske podatke, skupinu identifikacijskih pitanja, skupinu pitanja koja se odnose na stavove o ponudi, skupinu pitanja koja se odnose na obilježja putovanja, namjeru da ponovno posjete NP Krka te namjeru da preporuče NP Krka.

Od ukupnog broja posjetitelja koji su ispunili anketu, najveći broj posjetitelja, 1397 su Njemci, nakon čega slijede posjetitelji iz Francuske (1212), Velike Britanije (970) te Italije (909). Također, može se uočiti da su posjetitelji NP Krka iz gotovo svih zemalja svijeta što je svakako jedan od indikatora prepoznatljivosti Nacionalnog parka na globalnoj razini. 58% posjetitelja NP Krka su žene, dok je 42% muškaraca što pokazuje da veći broj žena dolazi posjetiti NP Krka, ali je odgovor na ovo pitanje nužno uzeti s rezervom, budući da je riječ o malom uzorku, uzme li se u obzir ukupan broj posjetitelja u 2018. godini.⁶⁶

Grafikon 1: Posjetitelji NP Krka prema dobi

Izvor: NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 11.

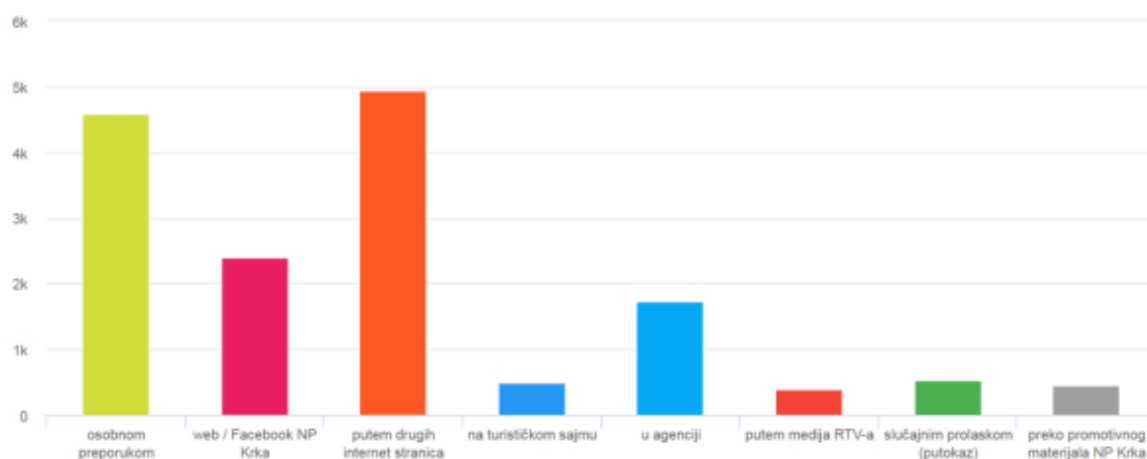
⁶⁵ NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 1.

⁶⁶ Ibidem., str 8.-10.

Iz grafikona 1 vidljivo je da je većina posjetitelja NP Krka stara između 15 i 69 godina. Pritom je najveći broj posjetitelja NP Krka staro između 21 i 30 godina što svakako indicira da su posjetitelji NP Krka najčešće mladi, zbog čega je nužno uložiti dodatne napore da bi se mlade i u budućnosti moglo privući (budući da se trendovi svakodnevno mijenjaju, a mladi najčešće prate trendove).

Najveći broj posjetitelja su fakultetski obrazovane osobe, 61,7%, nakon njih slijede osobe sa završenom srednjom školom (23,3%), ostalo (13,7%) te je 1,4% posjetitelja koji su završili samo osnovnu školu (primarno se odnosi na posjetitelje mlađe životne dobi, koji nisu niti mogli završiti više razine obrazovanja).⁶⁷

Grafikon 2: Izvori informacija o NP Krka za posjetitelje

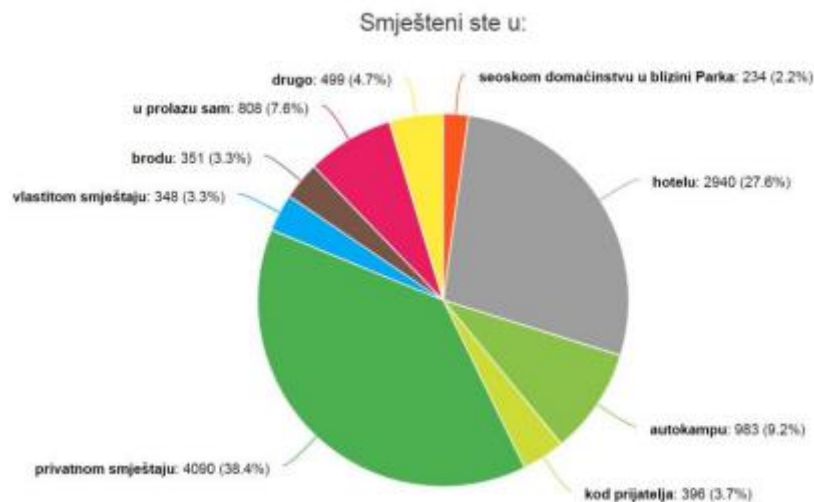
Izvor: NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 12.

Iz grafikona 2 vidljivo je da najveći broj posjetitelja prvu informaciju o NP Krka dobio preko drugih internet stranica, ali je također jako veliki broj posjetitelja informaciju dobio putem preporuke te putem web ili Facebook stranice NP Krka. Može se zaključiti da je marketing, odnosno plaćene online reklame, vrlo bitan faktor za privlačenje turista, uz samo zadovoljstvo posjetitelja koji će najvjerojatnije nakon posjeta NP Krka preporučiti svojim poznanicima, ali i ostavljati dobre feedback-ove online što je također od velikog utjecaja na buduće posjetitelje.

⁶⁷ NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 11.

58,2% posjetitelja je NP Krka posjetilo s obitelji zbog čega je nužno razvijati sadržaje koji su usmjereni na cijelu obitelj, a ne samo na pojedine dobne skupine. 29,7% posjetitelja je NP Krka posjetilo s prijateljima, 5,6% je ostalih odgovora, 3,3% preko turističke agencije, 2,9% samostalno te 0,4% organizirano preko školske ustanove.⁶⁸

Grafikon 3: Posjetitelji prema vrsti smještaja

Izvor: NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 13.

Sa grafikona 3 vidljivo je da je najveći broj posjetitelja smješten u privatnom smještaju (38,45), nakon čega slijedi broj posjetitelja smještenih u hotelima (27,6%), broj posjetitelja smještenih u autokampu (9,2%) te je 7,6% posjetitelja samo u prolazu. Ostale vrste smještaja su manje zastupljene. Ove podatke je nužno uzeti s rezervom, budući da značajan broj posjetitelja u NP Krka dolazi na organizirane jednodnevne izlete iz Splita, Šibenika te okolice ovih gradova.

Najveći broj posjetitelja, odnosno 82,7% je NP Krka posjetilo samo jednom, 10,3% posjetitelja je bilo 2 puta, dok je 7% posjetitelja bilo 3 ili više puta. Uzme li se u obzir ukupan broj posjetitelja, 7% posjetitelja koji su bili 3 ili više puta čine značajnu skupinu posjetitelja, što implicira da bi bilo nužno uvesti određene programe koji bi motivirali posjetitelje na povratak. Kada se analizira vrijeme dolaska te vrijeme odlaska, vidljivo je da najveći dio posjetitelja dolazi u jutarnjim satima te ostaju do popodnevnih sati zbog čega se može zaključiti da je za većinu posjetitelja posjet NP Krka cjelodnevni izlet.⁶⁹

⁶⁸ NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 12.

⁶⁹ Ibidem., str 13.-14.

Na pitanje što su posjetili u NP Krka, bilo je moguće dati više odgovora. Najveći broj posjetitelja je odgovorio da su posjetili pješačke staze, nakon čega slijede vidikovci i vodenice, a manji broj posjetitelja je posjetio suvenirnice te ostale sadržaje. Na pitanje koji od ponuđenih izvora im je ponudio zadovoljavajuće informacije o mjestima koja su posjetili (također je bilo moguće dati više odgovora), najveći broj posjetitelja je odgovorilo da su informacije dobili od djelatnika NP Krka, malo manji broj posjetitelja je informacije dobilo iz informativnih tabli te prospekata. Najmanji broj posjetitelja je informacije dobilo iz drugih izvora.⁷⁰

Grafikon 4: Glavni motiv za dolazak posjetitelja NP Krka

Izvor: NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 16.

Iz grafikona 4 vidljivo je da je primarni motiv za posjetu NP Krka razgledanje prirodnih ljepota na području parka, nakon čega slijedi kupanje, odmor i opuštanje, fotografiranje, bogatstvo flore i faune te rekreacija. Drugi motivi su manje značajni. Utjecaj globalnih trendova je svakako vidljiv po broju posjetitelja koji dolaze zbog fotografiranja te je svakako nužno poduzeti određene mjere kako bi se dodatno privuklo takve posjetitelje (npr. stavljanje što više fotografija lokaliteta u NP Krka online i sl.).

Na pitanje jesu li zadovoljni brojem posjetitelja u NP Krka, 45,8% posjetitelja je zadovoljno, 21,8% posjetitelja je indiferentno, 16,9% posjetitelja je izrazito zadovoljno, 11,4% posjetitelja je nezadovoljno te je 4,1% posjetitelja izrazito nezadovoljno. Vidljivo je da je veliki broj posjetitelja nezadovoljno ili izrazito nezadovoljno zbog čega je nužno ustrajati u naporima da

⁷⁰ NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 15.

se regulira broj posjetitelja u NP Krka, odnosno, nužno je poticati posjetitelje da dolaze van glavne sezone kada su najveće gužve.⁷¹

Iako su uloženi određeni naponi s ciljem ograničavanja broja posjetitelja, istraživanje je pokazalo da unatoč tome, najveći dio posjetitelja (78,4%) to zanemaruje te ne planira svoju posjetu NP Krka, dok samo 21,6% posjetitelja planira svoju posjetu u odnosu na intezitet gužvi u NP Krka. Na pitanje koje se odnosi na cijenu ulaznice, 70,1% posjetitelja je odgovorilo da je cijena primjerena, dok je 28,1% posjetitelja odgovorilo da je cijena previsoka, a 1,9% posjetitelja je odgovorilo da je cijena preniska. Odgovori na ovo pitanje su uvelike ovisni i o državi iz koje posjetitelji dolaze, budući da je riječ o velikom broju država koje se uvelike razlikuju po stupnju razvoja i BDP-u po stanovniku.⁷²

Uvidom u odgovore na ostala pitanja, može se uočiti da posjetitelji smatraju da je mogućnost online kupnje ulaznica u NP Krka jedna od prednosti te da posjetitelji smatraju da su posjetom NP Krka naučili nešto novo. Posjetitelji su većinom zadovoljni turističkim proizvodima i uslugama koje se nude na području NP Krka, ali svakako postoji mogućnost poboljšavanja istih s ciljem poboljšanja turističke ponude na prostoru NP Krka u narednim godinama te razvoja dugoročno održivog turizma na tom području, a kao smjernice mogu poslužiti ostali komentari koje su turisti napisali u anketi.

Najčešći ostali komentari se odnose na:⁷³

- Naplatu sanitarnih čvorova (koji su prema nekima ujedno i zapušteni);
- Potrebu za uvođenjem jeftinijih karti za studente;
- Cijenu ulaznica, posebice za Roški slap koju neki posjetitelji smatraju preskupom, a istodobno na lokalitetu nema puno sadržaja;
- Potrebu za smanjivanjem cijene domicilnom stanovništvu;
- Nemogućnost kupnje ulaznice na određenim mjestima kao što je npr. na brodu;
- Pružanje informacija posjetiteljima o mogućnostima ulaska na više ulaza s ciljem izbjegavanja gužve na najfrekventnijim ulazima;
- Pružanje jasnijih informacija o pristupu raznim lokalitetima uz nužnost boljeg označavanja staza;

⁷¹ NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 16.

⁷² Ibidem., str 17.

⁷³ Ibidem, str 3.

- Poboljšanje signalizacije i usluge parkiranja s ciljem olakšavanja pristupa NP Krka;
- Nužnost uvođenja ekološkog prijevoza kao što su električni vlakići te ostala vozila na električni pogon itd.

Turisti su mogli ostaviti i prijedloge, od kojih se ističu:⁷⁴

- Postavljanje više karti s informacijama o stazama prilikom kupnje ulaznice;
- Postavljanje ploča s informacijama o lokalnoj kulturi, flori i fauni;
- Poboljšanje prometne povezanosti udaljenijih dijelova NP;
- Povišavanje cijene ulaznica s ciljem smanjivanja broja turista;
- Uvođenje dodatnih sadržaja kao npr ormarići za stvari, usluge fotografiranja i sl.;
- Poboljšanje sigurnosti na području NP kroz veći broj spasitelja;
- Uvođenje dječjih kreativnih radionica u točno određenim terminima itd.

5.3. Reakcija potražnje na proizvode i usluge NP Krka – statistički pokazatelji

U ovom dijelu rada prikazat će se statistički podaci o posjećenosti te prihodi koje je NP Krka ostvario tijekom prethodnih godina. Ovi podaci se prikazuju iz razloga što su broj posjetitelja i ostvareni prihodi zapravo najbolje mjerilo uspješnosti poslovanja Nacionalnog parka.

5.3.1. Posjećenost NP Krka

Posjećenost Nacionalnog parka je jedan od najznačajnijih pokazatelja uspješnosti poslovanja Nacionalnog parka te je iz tog razloga u ovom radu prikazana posjećenost NP Krka u razdoblju od 2011. do 2018. godine.

Tablica 1: Posjećenost NP Krka 2011.-2018.

Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Broj posjetitelja	683 739	732 999	786 635	804 411	951 106	1 071 561	1 284 723	1 354 802

Izvor: HTZ (2012.-2019.): Turizam u brojkama, <https://htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/turizam-u-brojkama> (03.01.2020.)

⁷⁴ NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka, str 3.

Iz tablice 1 vidljivo je da se u promatranom razdoblju broj posjetitelja NP Krka udvostručio što je svakako jedan od pokazatelja da Uprava NP Krka radi dobar posao, odnosno da su razvijeni dobri turistički proizvodi i usluge ali i da je marketing pravilno iskorišten te da je rezultat svega privlačenje značajno većeg broja turista.

Tablica 2: Indeksi rasta broja posjetitelja NP Krka

Godina	2011./2012.	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.
Indeks	107.8	107.2	102.3	118.3	112.7	119.9	105.5

Izvor: HTZ (2012.-2019.): Turizam u brojkama, <https://htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/turizam-u-brojkama> (03.01.2020.)

U tablici 2 prikazani su indeksi rasta broja posjetitelja NP Krka. Vidljivo je da je najveći rast broja posjetitelja zabilježen u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu, dok je najmanji rast zabilježen u 2014. godini, u odnosu na 2013. godinu. Može se uočiti i da NP Krka bilježi konstantan rast broja posjetitelja, odnosno ni u jednoj od godina nije zabilježen pad broja posjetitelja.

Iako je prvotni cilj bio povećanje broja posjetitelja, Uprava NP Krka je uočila i nužnost pravilnog raspoređivanja broja posjetitelja da bi se izbjegle gužve te negativni efekti na okoliš koji nastaju uslijed prevelikog broja ljudi (u istom momentu) na takvim lokalitetima. Posebice je uočen negativan efekt velikog broja posjetitelja na Skradinski buk, zbog čega je broj posjetitelja ograničen na 10 tisuća. U situaciji kada broj posjetitelja Skradinskog buka prijeđe taj broj, preostali posjetitelji moraju pričekati da se broj posjetitelja koji su na lokalitetu smanji. Cilj ovakve odluke je potaknuti turiste da lokalitete u NP Krka posjećuju van glavne sezone, ali također i poticanje posjećivanja manje poznatih lokaliteta koji nimalo ne zaostaju po prirodnim ljepotama u odnosu na ove najpoznatije.⁷⁵

5.3.2. Prihodi NP Krka

Prihodi su uz broj posjetitelja jedan od primarnih pokazatelja uspješnosti poslovanja Nacionalnog parka te su iz tog razloga prikazani u ovom radu.

⁷⁵ Trstenjak, J. (2017.): Krešimir Šakić, ravnatelj Nacionalnog parka Krka: Ograničili smo broj posjetitelja, spremni smo i na prigovore, <https://www.jutarnji.hr/biznis/tvrke/kresimir-sakic-ravnatelj-Nacionalnog-parka-krka-ogranicili-smo-broj-posjetitelja-spremni-smo-i-na-prigovore/6420479/> (07.01.2020.)

Tablica 3: Prihodi NP Krka

	2017.	2018	Indeks 2017./2018.
Prihod poslovanja	121 987 094	136 268 507	111,7
Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	6 751	3 657 298	
Prihodi od imovine	162 155	38 162	23,2
Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	117 928 771	128 864 437	109,3
Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija	3 393 461	3 520 644	103,7
Prihodi iz nadležnog proračuna i od HZZO-a na temelju ugovornih obveza	0	0	-
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	495 956	187 969	37,9

Izvor: NP Krka (2019.): Godišnji financijski izvještaj, <http://www.nprka.hr/stranice/godisnji-financijski-izvjestaj/163.html> (06.01.2020.)

U tablici 3 prikazani su prihodi NP Krka za 2017. i 2018. godinu. Nisu prikazani prihodi za prethodne godine, budući da nisu online dostupni financijski izvještaji za razdoblje za koje je prikazan broj posjetitelja. Vidljivo je da su ukupni prihodi (prihodi poslovanja) u promatranom razdoblju porasli za 11,7% što je izravna posljedica rasta prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada za 9,3%.

Iz tablica se može vidjeti da NP Krka, bilježi porast broja posjetitelja te prihoda. Iz tog razloga se dvije najznačajnije prihodovne stavke koje su direktno povezane s brojem posjetitelja dodatno raščlanjuju te prikazuju u ovom radu:

1. Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada te
2. Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija.

Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada sastoje se od:⁷⁶

- Prihodi od ulaznica 128 804 624,04 kn
- Prihodi s naslova osiguranja, refundacije štete i totalne štete 59 812,99 kn

Iako na prvi pogled ova kategorija asocira neke druge vrste prihoda, vidljivo je da su u nju uključeni prihodi od ulaznica te prihodi s naslova osiguranja, refundacije štete i totalne štete.

⁷⁶ NP Krka (2019.): Godišnji financijski izvještaj, <http://www.nprka.hr/stranice/godisnji-financijski-izvjestaj/163.html> (06.01.2020.)

Također je vidljivo da u ovoj kategoriji prihoda, primat imaju prihodi od ulaznica koji su u 2018. godini iznosili gotovo 129 mil kn.

Prihodi od prodaje proizvoda i robe te pruženih usluga i prihodi od donacija sastoje se od:

• Prihodi od prodaje suvenira	620 833,21 kn
• Prihodi od vodiča	66 754,50 kn
• Prihodi od zakupa plovila	1 055 172,23 kn
• Prihodi od zakupa prostora i opreme	309 000,00 kn
• Prihodi od koncesija	387 097,02 kn
• Prihodi od rekreacijskog ribolova	8 000,00 kn
• Prihodi od zakupa autobusa	6 800,00 kn
• Prihodi od ugostiteljstva	1 160 395,47 kn
• Prihodi od radionica	6 592,00 kn

6. ZAKLJUČAK

Turizam je jedna od djelatnosti koja je najznačajnija za gospodarstvo RH, budući da gotovo 20% BDP-a RH dolazi od ove djelatnosti. Iako je povijest razvoja turizma vidljiva još od antičkih vremena, turizam se značajnije razvija tek od industrijskih revolucija, a ponajviše kroz 20. stoljeće, kako na globalnoj razini, tako i na području RH. S vremenom su se razvile brojne vrste turizma, a jedna od vrsta je i ruralni turizam na kojem je fokus u ovom radu, budući da je izravno povezan s razvojem turizma na zaštićenim područjima u RH kao što su Nacionalni parkovi.

Tijekom posljednjih godina se sve više uviđaju mogućnosti razvoja turizma na području cijele RH te tako i na ruralnim područjima, ali unatoč dodatno uloženim naporima, većina dijelova RH je u značajnom zaostatku u odnosu za Istrom koja prednjači u razvoju svih vrsta turizma, što je jedna od izravnih posljedica ranog razvoja turizma na tom području.

U empirijskom dijelu rada se obrađuje NP Krka, prvo se prikazuju opći podaci o istom, nakon čega slijedi kratki pregled najpoznatijih lokaliteta na području NP Krka. Rukovodstvo je uočilo da uz razvoj postojećih proizvoda i usluga postoji potreba za razvojem dodatnih sadržaja kojima će se potaknuti razvoj točno određenih vrsta turizma. Ističe se razvoj biciklističkih staza koje su brojne na području NP Krka te značajno doprinose razvoju cikloturizma na području NP Krka.

Prikazani su rezultati ankete koju je rukovodstvo NP Krka provelo tijekom ljeta 2018. godina te je prikupljeno više od 10 tisuća odgovora na anketu, ali uzme li se u obzir ukupan broj posjetitelja NP Krka tijekom te godine, rezultate ankete je nužno uzeti s dozom rezerve zbog malog uzorka. Vidljivo je da posjetitelji NP Krka dolaze iz gotovo svih zemalja svijeta, ali po broju posjetitelja prednjače zemlje EU kao što su Njemačka, Francuska, Velika Britanija i Italija. Iako je preko 600 posjetitelja s područja RH, oni ipak nisu najznačajniji posjetitelji, zbog čega se svakako postavlja pitanje zašto je to tako. Jedan od razloga malog broja posjetitelja s područja RH svakako može biti i cijena ulaznice te slab turistički angažman građana RH.

Posjetitelji NP Krka su većinom mlade osobe, ženskog spola koje su fakultetski obrazovane te informacije o NP Krka najčešće dobivaju putem preporuke, putem drugih internet stranica te

službene web i Facebook stranice NP Krka. Najveći broj posjetitelja dolazi s obitelji te su smješteni u privatnom smještaju i hotelima (što je izravno povezano s činjenicom da veliki dio posjetitelja u NP Krka dolazi kroz organizirane jednodnevne izlete, a smješteni su najčešće u primorskom dijelu u okolici). Iako najveći dio posjetitelja dolazi da bi razgledalo prirodne ljepote i sadržaje NP Krka, vidljivo je da značajan dio turista dolazi zbog samog fotografiranja (što je izravno povezano s tim da je najveći broj posjetitelja mlađe životne dobi te isti prate trendove) zbog čega je uložiti dodatne napore da bi se i dalje privlačilo takve turiste. Odnosno, može se definirati da je nužno konstantno pratiti turističke trendove na globalnoj razini.

U razdoblju od 2011. do 2018. godine vidljiv je konstantan rast broja posjetitelja te je vidljiv rast prihoda koje NP Krka ostvaruje. Ova dva pokazatelja su direktno povezana s uspješnosti poslovanja NP Krka, ali s ciljem konstantnog rasta u budućnosti je nužno pratiti reakciju potražnje na proizvode i usluge nacionalnog parka te promptno reagirati. Iako su uvedene mjere da bi se motiviralo turiste da dolaze i van glavne sezone, vidljivo je da najveći dio turista svoj dolazak ne planira ovisno o gužvama na području nacionalnog parka, zbog čega je nužno uložiti dodatne napore da bi se smanjile gužve tijekom sezone, a time i negativni efekti koje prekomjerni broj posjetitelja ima na geologiju te floru i faunu na području NP Krka.

LITERATURA

1. Belošević, B. i sur. (2018.): Konkurentnost turističke destinacije i vrste turizma: Prijedlog prijevoda UNWTO-vih definicija, Zagreb, UNWTO, Ministarstvo turizma i Institut za turizam
2. Bigseventravel (2019.): The Top 10 Most Visited Countries In The World 2019., <https://bigseventravel.com/2019/01/most-visited-countries-2019/> (15.12.2019.)
3. Botić, J. (2009.): Rijeka Krka i NP Krka u funkciji Zavičajne nastave, Split, God. Titius, god. 2, br. 2 (2009.)
4. Demonja, D. (2012): Baština i tradicija u oblikovanju turističke ponude na ruralnom prostoru Hrvatske. Koprivnica, Podravina, Vol. 11, No. 21, 205-218.
5. Dobrota, A. (2015.): Budućnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/ruralni-turizam> (20.12.2019.)
6. Dobrota, A. (2019.): Kratka povijest turizma u Hrvatskoj, <https://www.cimerfraj.hr/aktualno/povijest-turizma-hrvatska> (17.12.2019.)
7. Ekonomska škola Imotski (2019.): Vrste turizma, Imotski, Ekonomska škola Imotski
8. Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu (2019.): Ekonomika turizma, <https://fntu.lumens5plus.com/sites/fntu.lumens5plus.com/files/94-12ffd6e08429a8007508eb65b4ab87a5.pdf> (12.12.2019.)
9. HTZ (2019.): Potpore Hrvatske turističke zajednice, <https://htz.hr/hr-HR/projekti-i-potpore/potpore-hrvatske-turisticke-zajednice> (22.12.2019.)
10. HTZ (2012.-2019.): Turizam u brojkama, <https://htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/turizam-u-brojkama> (03.01.2020.)
11. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Turizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=62763> (10.12.2019.)
12. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2019.): Zaštita prirode, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=66939> (27.12.2019.)
13. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2019.): Turizam u brojkama 2018., Zagreb, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske
14. NP Krka (2018.): Analiza ankete provedene u Nacionalnom parku „Krka“ 2018., Šibenik, NP Krka
15. NP Krka (2019.): Biciklističke rute, <http://www.npkrka.hr/stranice/biciklisticke-rute/289.html> (27.12.2019.)

16. NP Krka (2019.): Godišnji financijski izvještaj, <http://www.npkrka.hr/stranice/godisnji-financijski-izvjestaj/163.html> (06.01.2020.)
17. NP Krka (2019.): Manastir Krka, <http://www.npkrka.hr/stranice/manastir-krka/19.html> (30.12.2019.)
18. NP Krka (2019.): O nama, <http://www.npkrka.hr/stranice/Nacionalni-park-krka/2.html> (28.12.2019.)
19. NP Krka (2019.): Roški slap, <http://www.npkrka.hr/stranice/roski-slap/18.html> (30.12.2019.)
20. NP Krka (2019.): Skradinski buk, <http://www.npkrka.hr/stranice/skradinski-buk/138.html> (29.12.2019.)
21. NP Krka (2019.): Visovac, <http://www.npkrka.hr/stranice/visovac/16.html> (29.12.2019.)
22. Numero uno (2019.): NP Krka, <http://numero-uno.hr/hr/izleti-13/np-krka-62/> (28.12.2019.)
23. Perica, D. i sur (2005.): Geomorfološka obilježja doline i porječja rijeke Krke s osvrtom na dio od Knina do Bilušića buka, Zadar, Geoadria, 10/2
24. Pini.hr (2019.): Najveći slap NP-a Krka, <http://www.pini.hr/skradinski.php> (29.12.2019.)
25. Ruralni razvoj (2019.): M6 – Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja, <https://ruralnirazvoj.hr/mjera/m6/> (23.12.2019.)
26. Ruralni razvoj (2019.): Mjere, <https://ruralnirazvoj.hr/mjere/> (23.12.2019.)
27. Ružić, P. (2012): Analiza posebnosti i percepcije ruralnog turizma Istre., Dubrovnik, EKON. MISAO PRAKSA DBK. GOD XXI. BR. 1. (217-238)
28. Slunj.hr (2014.): Ruralni turizam, http://www.slunj.hr/dokumenti/Dan%20EU-Slunj_ruralni%20turizam_9_5_2014.pdf (20.12.2019.)
29. Svetlančić, R. (1995.): Marketing aspekti turističkog gospodarstva, magistarski rad, Opatija, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet u Opatiji
30. Tang, I. (2017.): The Overview od Origin and Research of Rural Tourism Development, Shandong, Shandong University, Kina
31. Trstenjak, J. (2017.): Krešimir Šakić, ravnatelj Nacionalnog parka Krka: Ograničili smo broj posjetitelja, spremni smo i na prigovore, <https://www.jutarnji.hr/biznis/tvrtke/kresimir-sakic-ravnatelj-Nacionalnog-parka-krka-ogranicili-smo-broj-posjetitelja-spremni-smo-i-na-prigovore/6420479/> (07.01.2020.)

32. UNWTO (2019.): International Tourism Highlights, 2019 Edition, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (15.12.2019.)
33. Wikipedija (2019.): Hrvatski Nacionalni parkovi i parkovi prirode, https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_Nacionalni_parkovi_i_parkovi_prirode (27.12.2019.)
34. Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine br. 80/13, 15/18, 14/19 i 127/19

POPIS SLIKA:

Slika 1: Broj dolazaka turista te ukupno ostvareni prihodi prema kontinentima	11
Slika 2: Villa Angiolina – prvi hrvatski hotel	13
Slika 3: Osnovni pokazatelji razvoja turizma.....	14
Slika 4: Dolasci turista 1980. – 2015. (u 000).....	15
Slika 5: Noćenja turista prema zemljama porijekla 1980. -2015. (u 000)	16
Slika 6: Usporedba podataka o ruralnim područjima u RH i Austriji	20
Slika 7: Zaštićena područja u RH prema površini.....	26
Slika 8: Broj posjetitelja u Nacionalnim parkovima 2017.-2018.	28
Slika 9: NP Krka	30
Slika 10: Skradinski buk	31
Slika 11: Visovac	32
Slika 12: Roški slap.....	33
Slika 13: Manastir Krka	34
Slika 14: Biciklističke staze na području NP Krka	37

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Posjećenost NP Krka 2011.-2018.	43
Tablica 2: Indeksi rasta broja posjetitelja NP Krka.....	44
Tablica 3: Prihodi NP Krka.....	45

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1: Posjetitelji NP Krka prema dobi	38
Grafikon 2: Izvori informacija o NP Krka za posjetitelje	39
Grafikon 3: Posjetitelji prema vrsti smještaja	40
Grafikon 4: Glavni motiv za dolazak posjetitelja NP Krka	41